

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 22 och 23 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Fredrik Stenberg som suppleant i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 20 december 2019–17 augusti 2020* till

suppleant i EU-nämnden
Fredrik Stenberg (S)

§ 3 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 14 november kl. 14.00*.

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2019/20:9 för tisdagen den 5 november i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från finansutskottet.

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motion
2019/20:3423 till civilutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2019/20:FiU12 En ny reglering för tjänstepensionsföretag

2019/20:FiU13 Nya regler för pensionsstiftelser med anledning av andra tjänstepensionsdirektivet

2019/20:FiU14 En effektivare flytträtt av försäkringssparande

2019/20:FiU17 Köp på saklig grund

Näringsutskottets betänkande

2019/20:NU8 Transmissionsledningar för naturgas mellan EU och tredjeland

Civilutskottets betänkande

2019/20:CU3 Byggnaders energiprestanda

Skatteutskottets betänkanden

2019/20:SkU4 Ändrade mervärdesskatteregler vid gränsöverskridande handel mellan företag

2019/20:SkU6 Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Portugal

Justitieutskottets betänkanden

2019/20:JuU4 Straffet för mord

2019/20:JuU5 Kamerabevakning i brottsbekämpningen – ett enklare förfarande

2019/20:JuU7 Straffrättsliga åtgärder mot utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

2019/20:JuU11 Förlängda möjligheter för migrationsdomstolarna att överlämna mål

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2019/20:41 om barns idrottande och bullernivåer

Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Maria Stockhaus har frågat finansmarknads- och bostadsministern, tillika biträdande finansministern, vilka åtgärder han avser att vidta för att barns idrottande vid idrottsplatser inte ska bedömas som industribuller. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Frågan ställs mot bakgrund av ett i medier uppmärksammat föreläggande om att åtgärder ska vidtas för att minska bullerstörningarna från en idrottsplats. Målet har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt, men frågan om prövningstillstånd är ännu inte avgjord. Maria Stockhaus framhåller att en dom i målet kan bli vägledande och i så fall påverka idrottsanläggningar över hela landet.

Regeringen varken kan eller ska påverka domstolarnas ställningstagande och kan heller inte recensera enskilda mål eller den praxis som utvecklas vid avgöranden i högre instans som Mark- och miljööverdom-

stolen. Jag kan därför inte uttala mig om omständigheterna i det enskilda fallet eller spekulera i vilka konsekvenser en eventuell dom kan få.

Fru talman! Miljöbalken syftar bland annat till att skydda människors hälsa och till att skydda miljön. Med stöd av miljöbalken kan man ställa krav på den som bedriver en verksamhet som ger upphov till störningar för omgivningen. Regler om buller finns såväl i miljöbalken som i plan- och bygglagen samt i förordningar, men det finns ingen specifik vägledning om bullernivåer när källan är idrottsverksamhet.

Buller påverkar vår hälsa och vår möjlighet till en god livskvalitet. Det påverkar människor olika beroende på vilken typ av buller eller ljud det är, vilken styrka det har, vilka frekvenser det innehåller och hur det varierar över tiden. Buller är en miljöstörning som berör många människor i Sverige.

Ansvar för vägledning i fråga om buller delas av flera myndigheter. Naturvårdsverket har ett övergripande ansvar i frågor om omgivningsbuller men också ett ansvar för att särskilt vägleda miljö- och tillsynsarbetet i förhållande till andra myndigheter. Folkhälsomyndigheten har enligt miljöbalken ansvar för vägledningen i fråga om hälsoskydd och har gett ut en vägledning om buller inomhus i till exempel bostäder och skolor. Boverket ansvarar för buller utifrån ett plan- och byggperspektiv och följer även upp miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Fru talman! Jag har blivit informerad om att Naturvårdsverket har uppmärksammat att vägledningen om industribuller används för att bedöma buller från andra typer av verksamheter och om att de tagit initiativ till att tillsammans med övriga berörda myndigheter se över möjligheten att utforma en särskild vägledning om buller från idrottsplatser. Mot bakgrund av detta bedömer jag att det i nuläget inte finns anledning att vidta någon ytterligare åtgärd från regeringens sida.

Anf. 2 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

I sitt svar talade statsrådet mycket om hur buller påverkar hälsan. Detta är naturligtvis en viktig aspekt, och buller är absolut ett problem. Men det vi talar om här är ljud från barn och ungdomar som spelar fotboll. Detta kan självklart vara störande för enstaka personer, som i fallet med Boovallen i Nacka, men det kan knappast jämföras med problem med buller från till exempel industrier och vägar.

Det finns många aspekter av hälsa – inte bara buller. Det kommer ganska många alarmerande rapporter om att barn och ungdomar blir alltmer stillasittande. Vi behöver ge dem fler möjligheter att röra på sig, och då är till exempel fotboll ett väldigt bra sätt.

När mark- och miljödomstolen jämför ljud från barns idrottande med idrottsbuller och använder det regelverket i sin bedömning av till exempel Boovallen riskerar det att begränsa möjligheterna för barn och ungdomar att idrotta.

I Stockholmsområdet, där Nacka kommun ingår, finns det en mycket stor – och ökande – efterfrågan på att spela fotboll, inte minst bland de yngsta. Det är också allmänt känt att idrotten, inte minst fotbollen, kan fungera som en viktig integrationsfaktor när det gäller att välkomna alla nyanlända till vårt land.

Det finns många skäl till att det är viktigt att fotbollen i Stockholms län får chans att utvecklas, och detta kommer att kräva byggnation av fler fotbollsplaner. Dessa fotbollsplaner riskerar att bli en mer än dubbelt så dyr investering för kommunerna om de också måste ta med i kalkylen att planerna ska omges av bullerplank. Dessutom finns det redan i dag 330 planer i Stockholmsområdet – risken är överhängande att kommunerna måste förse även flertalet av dessa med bullerplank.

Nacka fick i förra veckan prövningstillstånd i Mark- och miljöoverdomstolen, men oron är stor i idrottsvärlden och hos kommunerna för var domstolen ska landa. Reglerna behöver ändras för att inte äventyra barns och ungdomars möjligheter att idrotta.

Statsrådet sa i sitt svar att regeringen inte vill lägga sig i hur domstolen bedömer saker och ting, men detta verka vara lite olika beroende på vad saken gäller. När det gäller Preem i Lysekil finns det inga hinder för att lägga sig i, men när det gäller att skydda barns och ungdomars idrottande verkar man ha en annan inställning.

Med tanke på de konsekvenser som det skulle få om det fåtal boende runt Boovallen som detta handlar om skulle få rätt i domstol är det märkligt att regeringen nöjer sig med att Naturvårdsverket har börjat att titta på frågan.

Tycker statsrådet att det är rimligt att bedöma ljud från en fotbollsplan som idrottsbuller?

Anf. 3 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus, för en viktig fråga!

Jag delar verkligen uppfattningen att detta är en otroligt viktig hälsofråga för våra barn och ungdomar och även för vuxna. I hela livet gäller att vi rör oss alldeles för lite. Att man bor i en storstad ska inte betyda att barn inte ska kunna röra sig och idrotta. Det är oerhört viktigt att vi ser till att det finns möjligheter för barn att ta plats i stadsplaneringen och att det inte bara är bilar och trafik som får företräde utan även idrottsplatser.

Jag vill säga att detta med ljudnivåer förstås är någonting att ta på allvar. I enskilda fall kan det vara oerhört störande och även vådligt för hälsan. Jag tror att vi alla kan sätta oss in i vad det betyder att leva med buller inpå sig. Jag vill dock säga att rätten inte på något sätt har sagt att man likställer barns röster med buller.

Som det är nu finns det inte något regelverk, som interpellanten kallade det, utan det finns bara en vägledning från Naturvårdsverket när det gäller buller och andra verksamheter. Naturvårdsverket själva har uppmärksammat att det råder brist på vägledning just när det gäller verksamheter på idrottsanläggningar, och de avser att ta fram en sådan vägledning.

Rätten måste naturligtvis väga in en mängd olika faktorer i sina bedömningar, som hur ett buller artar sig över tid, vad det är för frekvenser och vilken typ av ljud och hur rimligt det är att ställa särskilda villkor på till exempel bullerplank eller att avgränsa verksamheten i tid, så att man inte får ha verksamhet vissa tider på dygnet eller måste sänka volymen från högtalaranläggningar eller liknande.

Som sagt: Jag ska som minister inte göra bedömningar av vad som ska väga tyngst i det här fallet. Men principen om att barn ska kunna idrotta även i storstäder är oerhört viktig.

När det gäller just Nacka och Boovallen kan jag konstatera, eftersom jag själv har bott i området, att föräldrar väldigt gärna tar bilen till Boovallen snarare än att cykla, och det skapar också trafikchaos.

Det finns många delar i det här som det naturligtvis är värt att titta på för att verkligen uppmuntra att barn rör på sig.

Sedan nämnde Maria Stockhaus Preem i Lysekil. Då vill jag verkligen understryka att det inte finns någon godtycklighet i detta. Vi har fått en underrättelse från myndigheten Naturvårdsverket. I enlighet med miljöbalken har regeringen möjlighet att lyfta verksamheter till regeringens bord när en verksamhet hotar de miljömål som finns beskrivna i miljöbalken, och det är precis det som regeringen har gjort. Även Länsstyrelsen i Västra Götaland och en mängd andra instanser har lyft detta till regeringen. Det finns ingen godtycklighet i detta.

I det här fallet pågår en process som regeringen inte ska uttala sig om, och det gör inte heller regeringen.

Anf. 4 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Det är tydligt att statsrådet tycker att det är viktigare att stoppa Preem än att se till att barn och ungdomar kan få spela fotboll. Det finns ju inte bara miljömål utan också viktiga folkhälsomål i Sverige, där fotbollen spelar en väldigt viktig roll.

Fru talman! Det finns flera aspekter på eventuella krav på bullerplank utöver kostnaderna. Det är faktiskt miljöaspekterna, som statsrådet själv tar upp. Om det inte blir ändring i reglerna och kommunerna tvingas att bygga bullerplank kring fotbollsplaner kan ju en lösning för att minska kostnaderna bli att placera planerna utanför tätbebyggda områden. Om det är ett problem vid Boovallen i dag att föräldrar kör sina barn till fotbollsplanen lär ju inte problemet bli mindre om man placerar fotbollsplanerna långt bort. Då kommer föräldrarna att i större utsträckning behöva skjutsa barnen till och från träning. Det orsakar, som sagt, problem runt många fotbollsplaner redan i dag.

Det kan också innebära att barn som inte har föräldrar som kan skjutsa helt enkelt inte kan spela fotboll. De får svårt att ta sig till och från träningen.

Svenska Fotbollförbundet har engagerat sig i frågan och påpekat att konsekvenserna om de kringboende i Nacka får rätt kan bli stora inskränkningar i barns och ungdomars möjlighet att spela fotboll.

Jag undrar om Isabella Lövin tycker att det är rimligt att ett fåtal kringboendes synpunkter på ljud från en fotbollsplan ska få så stora konsekvenser. Det här är tyvärr inte det enda fallet; det finns andra fall där grannar har klagat.

Vad tänker regeringen göra om det blir en prejudicerande dom i Mark- och miljööverdomstolen som gör att Nacka behöver bygga bullerplank och man därmed öppnar för att det kommer att krävas bullerplank runt fler fotbollsplaner?

Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Den här interpellationsdebatten riskerar att bli väldigt egendomlig om interpellanten hela tiden drar in ett helt annat ärende som gäller Preem i Lysekil. Som jag sa tidigare finns det ingen godtycklighet i

hur regeringen hanterat det ärendet, utan det gör vi i enlighet med miljöbalken.

Vad beträffar barns förutsättningar kan vi väl också väga in barnkonventionen och generationsmålet att vi lämnar efter oss en planet och ett land som är i bättre skick än det som vi föddes i. Om vi inte klarar klimatkrisen kommer våra barn och ungdomar att möta oerhört stora utmaningar, så stora att jag tror att idrottande kommer att komma i andra hand. Då handlar det om hur man ska klara de hundratals miljoner flyktingar som kommer att behöva ta sig till andra länder för att över huvud taget klara livhanken.

Jag tycker att vi kan enas om att vi nu ska tala om det som vi ska, nämligen frågan om bullernivåer och vägledningen kring industribuller och övriga verksamheter. Detta har Naturvårdsverket ansvar för, och man har tydligt sagt att man nu kommer att utforma en ny vägledning för idrottsplatser.

Jag instämmer i att det är brist på idrottsytor i storstäder. Det är oerhört höga markkostnader. Det är också väldigt mycket mark som går åt till biltrafik, parkeringsytor och annat som Moderaterna tyvärr sällan brukar ifrågasätta. Men just när det gäller idrottsytor håller jag verkligen med om behovet.

Det är också viktigt att ha en bra miljö för de kringboende, så att man inte skapar miljöer som blir omöjliga att leva i. Det finns möjlighet att ställa villkor för de här verksamheterna. Vilka villkoren är, hur de ska utformas eller vad som är rimligt är exakt det som jag som minister inte ska uttala mig om, utan det kommer domstolen att pröva. Huruvida kostnaderna för bullerplank är rimliga i förhållande till störningarna och ljudnivåerna vid olika idrottsplatser måste domstolen kunna bedöma från fall till fall. Jag är inte helt övertygad om att det får sådana återverkningar att alla typer av provningar ska ske i enlighet med domstolens kommande dom, men det vill jag egentligen inte uttala mig om.

Vi får avvakta domstolens prövning, och jag inväntar Naturvårdsverkets nya vägledning vad gäller buller från idrottsplatser.

Anf. 6 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag nämnde Preem som ett jämförande exempel där man väljer att kliva in i en rättsprocess, vilket man inte vill göra i det här fallet. Sedan måste jag säga att Isabella Lövin utvecklade det här betydligt mer än vad jag gjorde. Dessutom fick hon det att handla om klimatpolitik i största allmänhet, vilket inte den här interpellationen handlar om utan om bullerplank och buller från fotbollsplaner.

Fru talman! Det skulle få många och stora konsekvenser för idrottsutövande ungdomar om det blev krav på bullerplank kring varje fotbollsplan. Bara i Stockholm handlar det om ungefär 5 miljarder kronor, och det i en tid när kommunerna börjar att få det väldigt kärt ekonomiskt. För att leva upp till kravet kommer man att få begränsa tiderna väldigt mycket på fotbollsplanerna alternativt lägga ned verksamheter, därför att man helt enkelt inte har råd att bygga bullerplank. Dessutom har man absolut inte råd att bygga några nya fotbollsplaner om det innebär att man måste sätta upp bullerplank kring dem.

Det finns ytterligare en viktig aspekt på bullerplank, vilket man i Nacka har blivit ålagda att sätta upp, och det handlar om trygghetsfrågan. Om

man sätter upp bullerplank kring en fotbollsplan blir det ju ingen insyn på fotbollsplanen. Det blir en stor risk för dem som är inne på fotbollsplanen när ingen runtomkring kan se vad som pågår där.

Statsrådets svar på interpellationen gör knappast att man i Fotbolls-sverige kan känna sig lugna. Större delen av svaret handlar ju om bullrets negativa inverkan på hälsan och inget om att statsrådet känner oro för konsekvenserna av att ljud från fotbollsplaner bedöms som industribuller.

Om domen går på grannarnas linje och det blir krav på bullerplank kring fotbollsplaner, är regeringen då beredd att agera?

Anf. 7 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Det är uppenbart att Maria Stockhaus läser innantill från sitt replikpapper.

Jag kan inte erinra mig att jag har ägnat större delen av den här interpellationsdebatten åt att prata om bullrets negativa inverkan på vår hälsa. Jag har ägnat betydligt mer tid åt att prata om vikten av idrott och rörelse och att det finns ytor för barn att utöva idrottande på, även i storstäder. Det är oerhört viktigt och något som regeringen fäster oerhört stor vikt vid. Man måste helt enkelt hitta en balans här.

Jag noterar också att Maria Stockhaus tydligen anser att regeringen ska kliva in i en rättsprocess. Det är inte regeringens uppfattning.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellationerna 2019/20:82 och 84 om strandskydd

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Carl-Oskar Bohlin har frågat mig om jag vill att det ska byggas mer eller mindre i de områden som i dag omfattas av strandskydd. Kjell Jansson har frågat mig dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka äganderätten till skog och mark i Sverige, dels hur jag mer konkret avser att verka för att det ska bli lättare att bygga strandnära i Sverige.

Jag inleder med att besvara de två frågorna om strandskydd och strandnära byggande.

Regeringen gav den 4 juli i år en särskild utredare i uppdrag att se över strandskyddet. Utredaren ska föreslå sådana ändringar som innebär att strandskyddet görs om i grunden genom en ökad differentiering som tar hänsyn till att såväl tillgången till sjöar och stränder som befolkningstätheten och exploateringstrycket varierar i landet. Det ska bli betydligt enklare att bygga strandnära i landsbygdsområden.

Förslagen ska också syfta till att dels förbättra förutsättningar för bostäder och näringsverksamhet främst för småföretagare, besöksnäring och gröna näringar i områden med lågt exploateringstryck, dels bibehålla eller, om behov finns, förstärka strandskyddet för att värna obrutna strandlinjer, den allemansrättsliga tillgängligheten och miljön i starkt exploaterade områden. Det lokala inflytandet ska öka.

Strandskyddets syften, att värna miljön och den allemansrättsliga tillgången, ska inte ändras, men regelverket behöver göras om i grunden

Prot. 2019/20:30
12 november

Svar på
interpellationer

genom en ökad differentiering för att ge ett mer anpassat, flexibelt och ändamålsenligt skydd som ökar möjligheten till utveckling.

Det är viktigt att de förslag om ändring av strandskyddet som utredaren lämnar strävar efter att inte försämra vare sig den allemansrättsliga tillgängligheten till obrutna strandlinjer eller djur- och växtlivets villkor i strandområden.

Jag övergår nu till att besvara frågan om äganderätten till skog och mark.

Regeringen gav den 18 juli i år en särskild utredare i uppdrag att undersöka möjligheterna och lämna förslag på åtgärder för stärkt äganderätt till skog, nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av skogsmark och hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi.

Syftet med utredningen är att värna och stärka den privata äganderätten till skogen genom att stärka rättssäkerheten för markägare och företag och säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till.

Syftet är också att belysa eventuella målkonflikter och att synergier nyttjas mellan internationella och relevanta nationella åtaganden om biologisk mångfald och en växande cirkulär bioekonomi.

Utredaren ska dessutom föreslå hur incitament för hållbart skogsbruk och en förbättrad legitimitet för den förda skogs- och miljöpolitiken kan skapas.

Förslagen ska sammantaget främja en växande skogsnäring och hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till nationell biomassa från den svenska skogen.

Fru talman! Äganderätten är grundlagsskyddad och inte ifrågasatt av regeringen. Den svenska skogspolitiken bygger på två jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet. Skogspolitikens grunder ligger fast. En grundläggande del av skogspolitiken är skogsbrukets sektorsansvar och skogsägarnas frihet under ansvar.

Anf. 9 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för det som väl ändå får definieras som ett typiskt politikersvar, det vill säga en lång utläggning som inte var svar på en kort, koncis och precis fråga, nämligen: Är regeringens ambition att vi ska öka byggandet i strandnära läge eller inte?

Vi är såklart intresserade av vad syftet är med denna reform. Anledningen till att jag ställde frågan är att jag tror att det finns lite olika ambitioner inom det så kallade JÖK-samarbetet. Jag tror nämligen att Centerpartiet vill att det ska kunna byggas mer i strandnära lägen medan Miljöpartiet vill att det absolut inte ska byggas mer i strandnära lägen, eftersom Miljöpartiet har varit det parti som har haft den allra mest kantrade inställningen i just strandskyddsfrågor.

Jag tror att man har försökt att klämma in två målkonflikter i en utredning utan att behöva ta ställning till vad man egentligen vill uppnå för att det är så fruktansvärt jobbigt att komma överens inom JÖK-samarbetet.

Läser man målformuleringarna ska det enligt kommittédirektiven å ena sidan bli enklare att bygga i strandnära landsbygdsområden. Å andra sidan ska det nya strandskyddet bättre slå vakt om obebyggda kustremsor. Detta är på många platser runt om i Sverige en och samma plats. På landsbygden

där det ska bli lättare att bygga ska det också bli svårare att bygga, enligt utredningen. Detta hänger inte ihop, fru talman.

Därav min fråga: Vad är den övergripande målsättningen, att det ska byggas mer i sjönära lägen eller mindre i sjönära lägen på totalen? Detta skulle jag gärna ha ett svar på från miljöministern.

Anf. 10 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det var som taget ut Miljöpartiets partiprogram.

I punkt 26 i januariöverenskommelsen står det: "Värna och stärk den privata äganderätten till skogen." Äganderätten är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle och skiljer demokratiska länder från de totalitära länder där äganderätten inte är viktig.

Många markägare i dagens Sverige känner att staten via myndigheter urholkar och försvagar äganderätten kraftigt och i vissa fall även hotar markägare, vilket jag har bra exempel på.

Jag frågade därför statsrådet vilka åtgärder hon avser att vidta för att stärka äganderätten och om statsrådet anser att det är okej att Skogsstyrelsen åker ut till privata skogsägare och uppträder hotfullt när det ska läggas biotopskydd på privatägd mark som har brukats av familjer i generationer och därför är så värdefull och fin. Jag kan garantera miljöministern att den privatägda skogen är betydligt bättre än den skog som staten äger.

I sitt svar nämner statsrådet "skogsägarnas frihet under ansvar". Vad menar statsrådet med det? Alla privatägda skogar är ansvarsfullt skötta. Den som äger förvaltar, till skillnad från staten.

Anser statsrådet att det är okej att länsstyrelserna, som är statens förlängda arm, river upp beslut från kommunala byggnadsnämnder som har gett strandskyddsdispens? Det är att urholka det kommunala självstyret.

I punkt 23 i januariöverenskommelsen står det att det ska bli "enklare att bygga strandnära i landsbygdsområden". Vad menar miljöministern med det? Vilka åtgärder avser hon att vidta för att det ska bli enklare att bygga strandnära på landsbygden? Gäller det även Stockholms skärgård? Den ligger nära en storstad och är ett rekreativt område där många markägare behöver bygga för att kunna ta sig ut till öarna. Det går inte att komma dit utan att ha båt och brygga. Det enda alternativet är att åka helikopter.

Anser statsrådet att det ska bli enklare för företag att bygga nya marinor och varv i skärgården, vilket är en stor näring där ute i dag, för att ta hand om båtarna vintertid och serva, laga och förvara dem? Anser statsrådet att det är rimligt med 300 meter strandskydd? Då vill jag höra om miljöministern har hittat någon strand i Sverige som är 300 meter och var denna ligger någonstans. Jag har i alla fall aldrig sett någon.

Enligt min mening är 300 meter strandskydd rena annekteringen av privat mark, som man dödar med fel utgångspunkt. Om man ska sätta stopp för att bygga på mark är det inte 300 meter som stränderna är, utan då ska man ha annan bestämmelse för att stoppa byggnation.

Jag har aldrig sett stränder som är mer än fem till tio meter djupa, och jag är född i skärgården och har levt där i hela mitt liv.

Prot. 2019/20:30

12 november

Svar på

interpellationer

Anf. 11 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, Kjell Jansson och Carl-Oskar Bohlin, för viktiga interpellationer!

Om man väljer att tolka den tillsatta utredningen positivt är det glädjande att Miljöpartiet har bytt uppfattning i strandskyddsfrågan. Det är glädjande att Miljöpartiet vill se byggande i strandnära lägen. Det är glädjande att Miljöpartiet vill vara med och utveckla våra lokala samhällen, till skillnad från tidigare, då Miljöpartiet, som alla vet, ofta varit en kraftig bromskloss för byggande och ekonomisk tillväxt i Sverige.

Fru talman! Jag var i Hudiksvall nyligen och träffade den moderata politiker som är ansvarig för byggnation. Vi hade ett långt samtal, och han var djupt bekymrad över det intrång som han uppfattar att det är när staten via länsstyrelsen överklagar de byggnadslov som kommunen ger. Detta är ett allvarligt intrång i det kommunala självstyret, anser man i Hudiksvall. Han och hela kommunledningen i Hudiksvall, som består av Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Moderaterna, vet att utredningen är på gång.

Jag skulle vilja ha ett litet klargörande, nämligen: Vill statsrådet och regeringen detta? Är ingångsvärdena att miljö- och klimatministern vill att det ska byggas mer vid vatten, så som jag väljer att tolka det? Då är det ju positivt. Är det så att statsrådet brinner för att verkligen se till att vi får en ordentlig utveckling av kommunerna, inte minst i Gävleborg? Det finns exempel i mindre kommuner, exempelvis Bollnäs, där man såg en möjlighet att bygga ett fantastiskt fint bostadsområde. Kommunpolitikerna ville det, byggherren ville det och folk ville bo vid vatten. Ärendet gick ända upp till regeringen, som biföll överklagandet, det vill säga man fick inte bygga där.

Gävleborg och många andra län har väldigt många fina lägen där det går att bo vid vatten. Det är en fantastiskt bra möjlighet, om tågen går i tid lite oftare. Då kan fler flytta till Gävleborg och arbetspendla till exempel till Mälardalen och få en fantastisk möjlighet att bo nära vatten och bygga fint till ett mycket lägre pris än till exempel i Stockholm. Då är det viktigt att den nya lagstiftningen, om det nu är så regeringen har tänkt, kommer på plats så fort som möjligt.

Jag tycker att det är önskvärt att fråga statsrådet: Vill ni att det ska byggas mer vid vatten? Vill statsrådet det? Är det ingångsvärdena från Miljöpartiet i utredningen? Om det är så att ni vill göra det, när kommer Hudiksvall och andra kommuner i Gävleborg att kunna se till att det faktiskt börjar byggas?

Att ni har gjort en överenskommelse i JÖK:en om att en utredning ska göras vet vi. Vi vet också att ni har kommit överens om när utredningen ska vara klar. Det vore dock intressant att veta när lagstiftningen kommer att vara på plats så att vi kan underlätta bostadsbyggandet i Gävleborg och på andra platser i Sverige.

Anf. 12 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Tack för svaret!

Vi har över 38 000 mil kust och stränder i detta land. Det motsvarar ca 10 varv runt jorden i strandlinje. Vi har ett skydd på närmare 300 meter på vissa ställen när det gäller strandskydd, det vill säga att om man ska bygga strandnära i Sverige, om man inte har lyckats bryta detta med planer och

annat, ser man inte sjön, utan man bor någonstans långt uppe i skogen och kan eventuellt skönja sjön på 300 meters håll.

Finland är ett land med mängder av sjöar. Man har mer och mer lämnat över ansvaret för att avgöra hur det ska vara med strandskyddet till sina kommuner. I Sverige har vi först kommunerna, som gör i ordning sina planer för hur de vill utveckla sina kommuner. De tar detta i demokratisk anda i fullmäktige runt om i landet, och sedan lämnar de över det till länsstyrelserna för bedömning. I de flesta fall blir det avslag från länsstyrelserna.

I Finland har man ett mycket större förtroende för att kommunerna kan sköta om strandskyddet. I Sverige tror vi att staten ska göra detta på bästa sätt. Kommunerna lägger ned mycket jobb på att utreda och komma fram till detta. De ser till att områden är skyddade så att friluftsliv och annat kan tas till vara, att strandlinje finns och att det går att vandra utmed denna, och sedan säger länsstyrelsen nej.

Vi vet, fru talman, att vi har en bred majoritet här i riksdagen för att reformera strandskyddet ordentligt för att kunna utveckla landsbygden fullt ut. Det är faktiskt ofta just denna fråga som människor ute på landsbygden tar upp när man besöker dem och diskuterar vad det är de vill ha där ute. De säger att det är ett reformerat och förenklat strandskydd så att de kan ta vara på de möjligheter de har att kunna bygga kustnära och i bra lägen, vilket gör att husen kan behålla ett värde som gör det möjligt att bygga på landsbygden. Detta är viktigt.

Fru talman! Nu har regeringen haft två år på sig att titta över denna grej innan den ska komma fram med en proposition. Sedan ska det eventuellt finnas ett beslut som träder i kraft den 1 januari 2022, det vill säga nästan hela mandatperioden ryker på grund av att man sitter i utredningar och ser över. Samtidigt behöver landsbygden ha dessa satsningar nu. Vi behöver ha igång byggnationer i landet. Vi står inför en eventuell lågkonjunktur, som kanske blir djupare. Vi måste ta vara på de möjligheter vi har. Då sitter regeringen fortfarande och utreder vad man ska göra. Detta är väl en grej man skulle kunna lägga fram i snabbspåret?

Fru talman! Jag har följt debatten, och om jag är rätt underrättad vill även Centern titta över om vi ska ha kvar länsstyrelserna i processen eller inte. Då är min fråga till ministern, i detta fall: Anser ministern att staten eller kommunerna ska avgöra vem som ska få strandskydd? Om ministern fortfarande vill att staten och länsstyrelserna ska ha kvar detta, varför litar inte regeringen på kommunerna i Sverige, som man ju lyckas göra i Finland?

Anf. 13 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, stora delar av Moderata samlingspartiet, som har kommit in i denna debatt! Jag ser att det finns ett stort intresse, och det är glädjande.

Regeringen och partierna i januariavtalet – för protokollet är JÖK:en januariavtalet, som regeringen har ingått tillsammans med Centern och Liberalerna och som vi är överens om – har beslutat att tillsätta två stora utredningar för att belysa frågor kring strandskyddet och äganderätten i skogen.

Alliansregeringen gick fram med en reformering av strandskyddet 2009. Jag kan bara beklaga att ledamöterna från Moderaterna inte är nöjda

med den reform som de själva baxade igenom och som inte har gett ett till fyllest resultat för de ändamål som Moderaterna och alliansregeringen tyckte att man skulle ha, nämligen göra strandskyddet mer flexibelt.

År 2014 gick denna regering fram med ett förtydligande av strandskyddet vad gäller mindre sjöar och vattendrag. Nu tar vi nästa steg. Vi ser att vi har ett enormt stort behov av att skydda vårt växt- och djurliv. Vi vet från FN:s panel för biologisk mångfald att våra ekosystem är hotade och att vi behöver se till att leva upp till internationella åtaganden som vi har skrivit under och som resten av världen har skrivit under. Men vi ser också en annan verklighet, nämligen att det finns en stor skillnad i vårt land mellan stad och land och att vi ser ett problem med att allt fler fortsätter att flytta från den vackra landsbygden till storstäderna. En viss flexibilitet när det gäller strandskyddet skulle kunna göra våra landsbygder mer attraktiva så att de faktiskt får en möjlighet att utvecklas. Det är vi överens om, Lars Beckman. Det finns ingen osämja när det gäller det.

Vi är däremot mycket tydliga med andra saker. Ledamoten Bohlin frågade varför vi ska skydda vissa kuststräckor ytterligare. Då får man läsa meningen till slut. Detta handlar nämligen om högt exploaterade områden. Vi har en situation i stora områden där fåglar inte kan häcka, där fiskar inte kan leka och där vi har mycket hotade marina ekosystem. Där behöver vi titta på om strandskyddet behöver stärkas och inte minst titta på allmänhetens tillgänglighet till strandlinjerna. Det är en mycket fin princip som vi har i Sverige och som också gör Sverige oerhört attraktivt som besöksland för utländska besökare. Men besöksnäringen är kanske också den allra största ekonomiska branschen i landsbygden i termer av pengar. Därför är det viktigt att vi också ser till att det finns tillgänglighet för friluftsliv. 1,6 miljoner människor är medlemmar i olika friluftsrörelser. Det behöver därför göras en avvägning så att vi ser till att det fortsatt finns tillgänglighet.

Det har ställts många frågor, och det har varit svårt att anteckna alla. Det talades bland annat om att kommunalisera strandskyddet. Jag tror att det är viktigt att man har en långsiktighet i naturskyddsfrågor. Om olika kommuner har olika regler kan det bli oerhört fläckvist när det gäller regler.

Anf. 14 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Det har ställts många frågor till statsrådet, och jag har full förståelse för att hon kanske inte förmådde anteckna och besvara samtliga. Men problemet är att statsrådet inte ens besvarade frågan som min interpellation gällde och som jag inledde mitt första anförande med att ställa. Dessutom upprepades denna fråga därefter av Lars Beckman. Frågan var: Vill regeringen på totalen öka byggandet i strandnära lägen eller inte? Det vore mycket klargörande om vi kunde få ett svar på denna fråga. Det som vi alla som bryr oss om denna fråga är intresserade av är målkonflikten, alltså att skydda sammanhängande kustremsor som i dag inte är bebyggda ställt mot att öka möjligheterna att bygga på landsbygden. Det är nämligen på landsbygden som de orörda kuststräckorna finns.

Fru talman! Här blir man varse vad som egentligen är problemet: Miljöpartiet vill inte att det ska ges möjlighet att bygga mer.

Läser man i kommittédirektiven står det: Orörda kuststräckor är ovanliga. Längs 13 procent av landets totala insjöar och kuststräckor finns det byggnader inom 100 meter.

Detta innebär att det vid majoriteten av alla kuststräckor i Sverige inte finns någon bebyggelse över huvud taget. Dessa kuststräckor vill regeringen ge ett starkare skydd i och med denna utredning. Det är det som blir så snett och så fel.

I till exempel mitt hemlän Dalarna har vi alltså, utslaget per hushåll, en halv kilometer strand vardera. Nu bor inte alla Dalarnas invånare vid en kuststräcka, utan man bor samlat i städer. Det betyder att det kanske är bara en promille av vår befolkning som faktiskt bor sjönära. Den absoluta merparten av alla kuststräckor i mitt hemlän är alltså obebyggda i dag och ligger på landsbygden.

Om man läser detta kommittédirektiv som det är skrivet framgår det att dessa kuststräckor ska omfattas av ett starkare skydd därför att de i dag är obebyggda och obrutna.

Vi vill ha svar från miljöministern: Vilket av dessa två kontradiktoriska mål är det som ska övertrumfa det andra? Vilket mål är det som gäller? Det är denna målkonflikt som regeringen vägrar lösa, och det är denna målkonflikt som i dag lägger en våt filt över möjligheten till landsbygdsutveckling. Detta försöker man nu skjuta framför sig därför att man inte kommer överens inom regeringen om vad som egentligen är viktigt.

Fru talman! Om jag får vädja till statsrådet att bara svara på en fråga är det: Vill statsrådet att byggandet i sjönära lägen ska öka utifrån dagens nivå?

Anf. 15 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Jag har all respekt för att miljöministern inte kan svara på alla frågor på en gång. Men jag ställer dem igen, så att hon i lugn och ro kan notera dem.

Den första frågan var: Vilka åtgärder avser miljöministern att vidta för att äganderätten ska stärkas? Vi har inte fått någon sådan signal över huvud taget. Det blir bara sämre och sämre, och alla andra utom den som äger marken, och som ska sköta och förvalta den, har rätt till den.

Den andra frågan var: Anser statsrådet att det är okej att Skogsstyrelsen kommer ut till privata skogsägare och är hotfulla och vill lägga biotopskydd på mark som har brukats i generationer av familjerna som äger skogen? Anser miljöministern att det är okej med denna attityd från myndigheter?

Statsrådet talar i sitt svar om skogsägarnas frihet under ansvar. Vad menas med detta? Misstänkliggör man skogsägarna och menar att de inte sköter sina marker, eller vad handlar det om?

Nästa fråga: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att det ska bli enklare att bygga strandnära på landsbygden? Och gäller det även Stockholms skärgård? Detta är min fråga som är ganska avgörande.

Anser statsrådet att det ska bli enklare för företag att bygga marinor och varv i skärgården – som är en stor näring ute i skärgården – om man nu vill ha en levande skärgård, som man ofta talar om i alla politiska församlingar? Och anser statsrådet att det är rimligt med 300 meters strandskydd?

Fru talman! Regeringen tillsatte den 18 juli en utredning om stärkt äganderätt. Vilka kriterier bygger den på? Det framgår inte av miljöministerns svar.

I juni 2019 beslutade kammaren att bifalla en motion från mig och Maria Stockhaus, som behandlades i konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU27, om att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet och tillkännage detta för regeringen.

Min fråga till statsrådet är: När kommer denna parlamentariska kommitté att tillsättas av regeringen? Än har vi inte sett någon.

Miljöministern tog upp att regeringen Reinfeldt 2009 gav ett uppdrag om att minska strandskyddet och lätta på detta. Men konsekvensen blev nästan den motsatta i de flesta kommuner. Två kommuner i Stockholms län fick ett strandskydd på 300 meter överallt.

I min kommun, Norrtälje kommun, där jag var kommunstyrelseordförande höll vi emot. Vi fick nästan överallt bort att det skulle vara ett strandskydd på 300 meter. Men vi har lite grann kvar. Det var en stor brottningsmatch mellan ledande politiker och länsstyrelsens tjänstemän som hade ett helt annat syfte än regeringsuppdraget.

Det var Boverket och Naturvårdsverket som skulle fixa detta, men man lyckades inte med det. Man gjorde det ännu jäkligare för folk att bygga, och man stärkte strandskyddet – utökade det till 300 meter. Jag har fortfarande inte fått svar på frågan om miljöministern har sett någon strand som är 300 meter.

Anf. 16 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Jag hörde ändå en antydning till svar i miljöministerns inlägg – jag tror till och med att jag blev apostroferad – och det var att statsrådet vill ha viss flexibilitet. Statsrådet vill ha *viss* flexibilitet i strandskyddet. Då måste man ändå ställa sig frågan: Betyder det att de kommunpolitiker i Gävleborg som har otroligt bra mark att bygga på, som har tillväxtpotentialer i sin kommun och som har boende som vill bygga kommer att kunna göra det?

Är det så att miljö- och klimatministern och vice statsministern verkligen brinner för att landsbygden ska få utvecklas? Brinner hon för att det ska byggas vid vatten? Jag klockade det inte exakt, men ungefär 80 procent av tiden talade miljö- och klimatministern om de värden som ska skyddas, det vill säga tillgång till stränderna och tillgång till vattnet. Det är väl ganska naturligt om man är miljöpartist, och det är ju en indikation på hur Miljöpartiet ser på de här frågorna.

Det konkreta svar jag hörde var att det ska finnas viss flexibilitet. Jag tror inte att kommunpolitikerna i Hudiksvall, Gävle, Söderhamn, Bollnäs, Ljusdal och Nordstig förväntar sig att det ska vara *viss* flexibilitet, utan jag tror faktiskt att de förväntar sig att de ska kunna utveckla sina kommuner och sina boenden. Det handlar om att skapa tillväxt i de här kommunerna, som ju har en otroligt bra konkurrensfördel. Om tågen dessutom skulle gå i tid så att människor kunde arbetspendla skulle man kunna bo väldigt bra och fint vid vattnet, till ett bra pris, om regeringen såg till att den här utredningen kom på plats.

Jag skulle därför vilja fråga ansvarigt statsråd när den nya lagstiftningen är på plats – klubbad och klar här i riksdagen – enligt hennes bedömning.

Anf. 17 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Först vill jag ge ett gott råd till ministern: Studera hur Finland har jobbat i den här frågan! De har många sjöar i Finland, och de kan de här frågorna. Där borde utredningen stämma av ordentligt innan vi landar.

Sedan fick jag faktiskt ett relativt tydligt svar av ministern, nämligen att man tänker låta de här frågorna ligga kvar på länsstyrelserna. Då kan man bara konstatera att Centern däremot vill avskaffa det generella strandskyddet och ersätta det med ett kommunaliserat ansvar. Man kan säga att Centern har förlorat förhandlingarna redan innan utredningen har börjat. Det Centern vill är alltså överspelat redan innan utredningen ens har kommit igång och fått styrfart.

Min uppmaning till alla centerväljare runt om i landet är därför: Om ni vill att strandskyddet verkligen ska få en nyansering och att vi ska få en större kommunalisering av ansvaret när det gäller strandskyddet – ring upp era riksdagsledamöter och personerna i högsta ledningen för Centern och tala om för dem att utredningen faktiskt behöver kompletteras med uppdraget att se över ansvarsfrågan och vem som ska ha den!

Jag noterar också att ministern talar om *viss* flexibilitet. Jag vill påminna ministern om att det finns acceptans för en betydligt större flexibilitet här i kammaren. Det blir alltså intressant den dagen propositionen ligger på bordet om inte kammaren är beredd att faktiskt justera upp den i de avseenden som utredningen inte har lyckats med.

I övrigt, fru talman, vill jag återigen säga: Ta kontakt med Finland och titta på hur de har löst detta! På så sätt kan vi snabba på utredningen och vara klara betydligt snabbare än om två år.

Anf. 18 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! När det gäller de åtgärder Moderaterna så gärna vill se vill jag återigen säga att det är märkligt att de inte lyckades med dem 2009. Att man sedan skyller misslyckandet med den reformen på våra myndigheter tycker jag är mindre klädsamt; jag tror att vi behöver bättre handlag än så när det gäller att stifta lagar. Säger man att detta får den motsatta effekten till vad man hade tänkt göra är det i så fall bara att beklaga.

Vill regeringen öka byggandet i strandnära lägen eller inte? Det frågar Carl-Oskar Bohlin. Jag tycker att det är väldigt tydligt i utredningsdirektivet att vi säger att det ska bli lättare att bygga strandnära i landsbygdsområden men att man däremot, om det finns behov, ska titta på om man behöver stärka den allemansrättsliga tillgängligheten och strandskyddet i starkt exploaterade områden. Det är precis så det står i direktivet och i januariavtalet: om behov finns av att förstärka strandskyddet för att värna obrutna strandlinjer och miljön i starkt exploaterade områden.

Det är alltså ganska tydligt: Vi tycker att det ska bli lättare att bygga på landsbygden men att det däremot faktiskt finns behov av att analysera om man behöver stärka skyddet i tätbebyggda och starkt exploaterade områden. Det är det vi utreder. Utredaren ska få ge förslag, och jag vill inte föregå de förslagen.

Prot. 2019/20:30
12 november

Svar på
interpellationer

Sedan frågar Kjell Jansson vilka åtgärder vi ska vidta för att stärka äganderätten. Vi har tillsatt en utredning, och den ska titta på frågan om fjällnära skog och på biotopinventeringarna. Vi avser också att tillsätta en utredning om artskyddsförordningen och rätten till ersättning i de fall man finner hotade arter.

Vi satsar 200 miljoner kronor i budgeten för att ge ersättning till skogsägare i områden där man skyddar natur. Jag kan påpeka att Moderaterna skar ned sin budget med 740 miljoner kronor, vilket gav omedelbara konsekvenser för skogsägare som inte fick sin ersättning. Jag kan verkligen ifrågasätta hur det rimmar med det faktum att skogsägare ska ha rätt till ersättning; i så fall måste man också vara beredd att avsätta medel i budgeten för att ge skogsägarna ersättning. Det gör den här regeringen, och jag noterar att M och KD inte har gjort det i sin budget.

Nästa fråga hoppar jag över, för den gällde något slags lös anklagelse – som jag inte känner till – om att man uppträder hotfullt. Självklart ska man inte göra det.

När det gäller frihet under ansvar är det faktiskt så att även skogsägarna själva vill ha ett ansvar för att frivilligt avsätta områden och själva göra inventeringar. Det är också någonting som utredaren ska titta på.

Att det ska bli enklare i Stockholms skärgård är någonting utredaren får titta på; det är ingenting regeringen har definierat, och inte heller marinor eller 300 meter. Jag vet tillräckligt om marinbiologi och ekologi för att veta att det är stora kustekosystem man kan behöva ta hänsyn till.

Vi kommer inte att ändra grundlagen. Det finns inte med i det här direktivet.

När det gäller flexibilitet står detta i direktivet, Lars Beckman. Jag behöver inte stå här och berätta om jag brinner eller inte. I direktivet är det väldigt tydligt att vi ska se över och göra det lättare att bygga på landsbygden.

Anf. 19 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag ställer den fråga som jag inte har fått svar på för fjärde gången: Vad är syftet med reformen? Är syftet att det ska kunna byggas mer i sjönära lägen, eller mindre? Jag har fortfarande inte fått ett svar på den frågan.

Jag förstår varför jag inte får något svar på den här frågan. Det beror på att Miljöpartiet inte vill visa korten. Miljöpartiet är nämligen ett parti som i varje enskilt läge tar strid för mer av strandskydd, samtidigt som man har ingått ett avtal med ett parti som vill ha mindre av strandskydd. Det här har man försökt baka ihop i ett kommittédirektiv och begrava i en utredning. Man har två kontradiktoriska målsättningar. Isabella Lövin återkommer till att det skulle handla om att skydda exploaterade områden, men de långa, orörda kuststräckorna, som det i kommittédirektivet står ska få en särskild status som skyddsvärda, återfinns kanske inte i Stockholms skärgård utan i de delar av Sverige där det bor väldigt få människor, det vill säga på landsbygden. Om man å ena sidan ska göra det lättare att bygga på landsbygden men å andra sidan samtidigt säger att det ska bli svårare att bygga där det finns långa, orörda kuststräckor blir ekvationen väldigt svår att få ihop.

Isabella Lövin har fortfarande inte svarat på om målsättningen är att på totalen öka möjligheterna till byggnation i strandnära lägen eller inte. Är det syftet med reformen? Det vill vi veta.

Prot. 2019/20:30
12 november

Svar på
interpellationer

Anf. 20 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Miljöminister Isabella Lövin! Jag har fått en del svar men inte tillräckligt. Jag kan konstatera att beslutet som kammaren fattade i juni 2019 om den parlamentariska kommittén för att stärka äganderätten, som konstitutionsutskottet lämnade förslag om, alltså inte ska verkställas. Ska ni underlåta att göra det? Den frågan kommer jag inte att släppa, det kan jag säga, och om jag inte får svar i dag kommer jag att återkomma.

Svaren bekräftar det vi misstänkte, nämligen att de här utredningarna är lite mumbojumbo för att hålla ihop partierna nu när man inte har majoritet i kammaren. Då har man tagit stöd av Centerpartiet och Liberalerna, och så fintar man bort dem med en utredning.

Då är min fråga till miljöministern: När man gör en utredning finns det direktiv om vad som ska ingå och göras och vad man vill komma fram till – annars beställer man inte en utredning. Vad var direktiven i utredningen om äganderätt och i utredningen om strandskydd? Det har inte framkommit. Miljöministern hänvisar till att utredningen får visa det.

Jag vill också höra om miljöministern tycker att det är en rättssäker hantering när länsstyrelsen går in och överprövar kommunernas strandskyddsdispenser och enskilda handläggare på länsstyrelsen överprövar byggnadsnämnder där man har lokal förankring med personer som kan sin bygd och gör bedömningar.

Skälet till att vi drog ned på miljöbidragen var att vi ville att man skulle göra färre intrång hos skogsägare med biotopskyddsområden och att man alltså skulle banta den här verksamheten. Det var skälet till att vi drog ned budgeten med ca 700 miljoner. Det var inte att markägaren skulle få mindre betalt utan att man skulle sluta med de här fasonerna.

Anf. 21 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack, Carl-Oskar Bohlin, för att ledamoten har upprepat samma fråga tre eller fyra gånger inklusive i skriftlig form! Jag anser att jag har gett ett väldigt tydligt svar. Man kan inte ställa en så grovt förenklad fråga som det är att säga: Mer eller mindre?

Vi ser i dag att vi har väldigt skiftande landskap och förutsättningar i hela vårt avlånga land. Det är väldigt olika förutsättningar, och vad vi vill göra med de här direktiven och den här utredningen är att göra det mer attraktivt och mer flexibelt för att det ska bli möjligt för verksamheter och människor att utvecklas på landsbygden.

Sedan finns det också förutsättningar för att titta på hur vi bäst ska kunna leva upp till de internationella och nationella åtaganden som vi har för att skydda vår natur. Jag tycker inte att vi ska förminska den delen i det här. FN:s panel för biologisk mångfald kom i våras med en larmrapport om att vi står inför den sjätte massutrotningen och att 1 miljon arter riskerar att utrotas. Vi behöver se till att ha förutsättningar att skydda våra arter. I och med det svenska strandskyddet, som vi har haft sedan 1975, har vi unika strandmiljöer och ekosystem. Det behöver vi också ta hand om med viss försiktighet.

Den parlamentariska kommitté som Kjell Jansson frågar om ligger inte på miljö- och klimatministerns bord utan på justitieministerns bord, så jag får hänvisa till justitieministern i den frågan.

När det gäller exakt hur direktiven lyder är det väldigt omfattande direktiv, och jag vill därmed uppmana ledamoten och även intresserad allmänhet att läsa dem. De finns tillgängliga och är väldigt omfattande, så jag kan inte redogöra för alla här och nu.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2019/20:69 om krångliga regler för företag

Anf. 22 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! David Josefsson har frågat mig vilka konkreta förslag jag avser att genomföra i närtid för att förenkla för företagande och när dessa kommer att börja verka.

Regeringen anser att förenklingar är en central del av näringspolitiken och att de bidrar till målet att stärka företagets konkurrenskraft och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Det är av stor vikt att regelverken är ändamålsenliga och proportionellt utformade och att de tillämpas på ett så enkelt sätt som möjligt.

Vissa regler utgör viktiga spelregler på marknaden. Det är angeläget att regler utformas på ett ändamålsenligt och proportionellt sätt för att begränsa de administrativa kostnaderna. Också bemötande och korta handläggningstider är centrala för ett konkurrenskraftigt företagsklimat.

Jag genomför nu i samarbete med olika näringslivsorganisationer en förenklingsresa med syfte att ta in företagets synpunkter och förslag. Jag ser dialogen med företagen om vilka förenklingar som vore mest angelägna att genomföra som mycket värdefull. Under mötena har diskussioner förts om hur olika regler är utformade och hur de skulle kunna ändras. Myndigheternas tillämpning av reglerna när det gäller till exempel bemötande, transparens och information har också tagits upp under dessa möten.

Jag uppfattar de synpunkter och förslag som företagen hittills har lämnat som konstruktiva och konkreta rörande förenkling. Mitt intryck är att företagen uppskattar den möjlighet som getts genom förenklingsresan för diskussion om vad som utifrån deras erfarenheter bör göras. Företagsresan kommer att fortsätta under hösten med ytterligare ett par möten inplanerade.

Efter att vi sammanställt och analyserat företagets synpunkter hoppas vi få en klarare bild av vilka förenklingar som är mest angelägna och möjliga att genomföra.

Anf. 23 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Vi möter dem överallt – från pizzerian runt hörnet och hantverkaren som ställer upp i vått och torrt till garageföretaget som hoppas bli vårt nästa Skype eller Spotify. Småföretagare är kittet i den svenska ekonomin. Vissa är företagare för att de söker frihetskänslan. Andra har visioner och

vill se sina företag växa och bli globala. Några är företagare av det enkla skälet att de inte fick något jobb utan fick skapa sig det själva.

I dag finns det ca 1,2 miljoner företag i Sverige. Drygt 96 procent av dem är små företag med färre än tio anställda. När man är ute och pratar med företagarna nämner de nästan alltid byråkrati och regelkrångel som hinder för fortsatt utveckling. Enligt Tillväxtverket har företagens årliga administrativa kostnader i genomsnitt ökat med 1,2 miljarder kronor per år sedan 2013 till följd av regeländringar, och regeländringarna gäller vitt skilda områden och drabbar olika typer av företag.

Enligt en opinionsundersökning från Näringslivets Regelnämnd som utfördes av Skop och som publicerades i april i år tycker 37 procent av landets företagare att reglerna har blivit krångligare det senaste året. 37 procent från ett år till ett annat – det är fler än i någon tidigare undersökning. Endast 3 procent anser att det har blivit enklare än för ett år sedan. 3 procent!

Fru talman! Regelkrånglet är något som också regeringen säger sig prioritera. Redan punkt nummer tre i januariöverenskommelsen har rubriken ”Bättre villkor för företagande och entreprenörer”. Men frågan blir: Vilka åtgärder vill regeringen vidta för att minska regelbördan?

Statsrådet själv är nu ute på vad han kallar en förenklingsresa i Sverige för att prata om regelkrångel med företag. Det är ett lovligt initiativ. Men problemen är inte okända. Det finns därför ingen ursäkt för att inte redan nu börja arbeta konkret med att ändra utvecklingen från mer regelkrångel till mindre. För att statsrådets förenklingsresa inte bara ska bli en pr-turné bör det väl åtminstone finnas en tidsplan för när konkreta förslag på regel-förenklningar skulle kunna komma?

Fru talman! Min fråga till statsrådet kvarstår därför. Vad avser regeringen att göra i närtid för att konkret minska regelkrånglet för företag?

Anf. 24 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tack, David Josefsson, för frågorna och synpunkten!

Ja, det är viktigt. Jag tror att vi i grund och botten är ganska överens om att det är viktigt med regler som leder till ordning och reda. Det gäller såväl i ett samhälle som för företag. Ingen ska via korrupktion eller på andra sätt tillskansa sig fördelar man egentligen inte har utifrån den tjänst eller produkt som man producerar eller den affärsidé som man har.

Det här är en av de saker som gör att Sverige i nästan alla internationella mätningar framträder som ett land som har ett starkt företagsklimat. Det tror jag att alla i den här kammaren tycker om.

Utmaningen är hur vi ska se till att det inte blir onödigt byråkratiskt eller administrativt betungande. Det är bakgrunden till att jag lyfter upp det som en prioritering. Det handlar om flera olika saker. Ibland handlar det om själva regelverket. Ibland handlar det om EU-regler och ibland om nationella regler. Och ibland handlar det om kommunala föreskrifter.

Minst lika viktigt är tillämpningen av reglerna. Det har också framkommit tydligt i de möten jag har haft med företagare i flera delar av landet. Hur gör en myndighet? Med vilken attityd möter en myndighet medborgare och företag?

David Josefsson undrar när det kommer konkreta åtgärder. Konkreta åtgärder finns och vidtas redan i dag. Låt mig ta ett exempel! Digitaliseringen är något som vi alla pratar om. Den har kommit olika långt i olika

delar av vårt samhälle. Digitalisering av myndigheters tjänster och verksamhet pågår i dag på olika nivåer i egentligen alla våra myndigheter, om än inte i tillräckligt hög hastighet, skulle jag säga. Det är ett exempel där man kan förenkla ganska mycket.

Ett gott exempel har kommit upp på vartenda möte jag hittills har haft med företagare, oavsett om det har varit i Stockholmsområdet eller för den delen i Mellansverige eller som i går när jag träffade företagare i Umeå. Det är Skatteverket som kommer upp som ett tydligt exempel på en myndighet som både har försökt arbeta för att öka tillgängligheten och har sett till att det har blivit enklare. Det gläder mig också att många företagare vittnar om att när de någon gång har fyllt i något fel hör myndigheten av sig och säger: "Det där blev nog inte riktigt rätt. Så här skulle man kunna göra."

Det ska också sägas att det under mötena kommer upp exempel på inte lika enkla, tjänstvilliga och beredvilliga myndigheter. Både goda och mindre goda exempel samlar vi nu upp, för att fortsätta driva på för att göra det enkelt och transparent. Jag uppfattar nämligen att de allra flesta seriösa företagare vill göra rätt och göra det så enkelt som möjligt. För de minsta handlar det, precis som David Josefsson säger, också om att man inte har de administrativa musklerna att hålla på med krångliga regler. Man vill ägna sig åt sin verksamhet.

Vi kommer att fortsätta. Det kommer att handla om regler och om vi kan förenkla dessa. Men det kommer att handla minst lika mycket om tillämpningen av dessa regler. Är det så enkelt som det skulle kunna vara? Det handlar om ökad tillgänglighet men också om attityden från myndigheterna gentemot de företag de jobbar med.

En del har som sagt gjorts, och vi kommer att fortsätta jobba. Min ambition är att under nästa år öka takten i arbetet så att vi förverkligar den fulla potentialen i Sveriges näringsliv. Det gläder mig mycket att det finns ett sjudande näringsliv i stora delar av vårt land. Då är det vår plikt att göra det så enkelt som möjligt, samtidigt som det är ordning och reda.

Anf. 25 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Statsrådet illustrerar själv ganska tydligt att problemen inte är okända. Vi pratar om implementering och tillämpning av regler, vi pratar om attityder och vi pratar om diskussion. Det handlar givetvis om såväl EU-regler som nationella regler och om hur kommunala regler tolkas. Statsrådet lyfter själv fram Skatteverket som ett positivt exempel.

Det som gnager lite i mig är att problemen är kända, och företagen ger en ganska samstämmig bild av vad som behöver göras. Precis som statsrådet är inne på är det klart att reglerna inte är av ondo. De finns av en anledning. De skapar en spelplan och en trygghet. Problemet visar sig i Tillväxtverkets siffror över hur den administrativa bördan ökar och om attityden i företag till att bördan ökar. Varje enskild regel är kanske inte ett stort problem, men tillsammans skapar de ett svårhanterat problem då de skapar en massa. Tid och resurser går därmed till administration snarare än till att leverera bra varor och tjänster och till det som får företagen att växa och bidra till samhället med arbete och skatteintäkter.

Man kan inte helt sonika plocka bort ett antal regler för att minska regelbördan och sedan vara nöjd. Då kommer nya regler att fortsätta att komma till. Det handlar, precis som statsrådet är inne på, om att ändra arbetssätt och tankemönster och om att skapa en medvetenhet hos beslutsfattarna.

Statsrådet själv verkar sakna inspiration; han talar till exempel om tillämpning av EU-regler, digitalisering och så vidare. Därför har jag fyra konkreta förslag som jag tycker att statsrådet ska ta med sig i sitt arbete.

Den första konkreta åtgärden skulle vara att göra som många framgångsrika kommuner: Öka dialogen mellan myndigheter och företag. Man ska helt enkelt ansvara för att alla myndigheter får ökad förståelse för företagarens perspektiv och därmed förebygga onödiga byråkratiska hinder, egentligen göra det Skatteverket gör.

En annan konkret åtgärd skulle kunna vara att genomföra den skattereform som utlovas i JÖK:en men som man ännu inte har tagit några steg mot att förverkliga. Många företagare efterfrågar enkla skatteregler och lägre skatter.

Ytterligare en konkret åtgärd gäller tillämpning av EU-regler. Man skulle kunna stärka Regelrådets funktion inom Tillväxtverket till att också granska och ge råd om implementeringen av europeisk lag i Sverige, enligt dansk modell. På det sättet tror jag att man skulle kunna vända det så att tillämpningen av EU-regler i stället för att vara en källa till ökat regelkrångel kan bli en källa till regelförenkling.

Den fjärde åtgärden är som sagt att öka digitaliseringen. Vi har verksamt.se. Det är en bra början. Men om man tittar internationellt kan man se att det bara är att skrapa på ytan när det gäller att samla myndighetskontakter på ett ställe och samtidigt kräva in information bara en gång.

Ministerns ord om regelkrångel är bra, och initiativet är lovt. Men just nu lyser konkreta åtgärder från regeringen med sin frånvaro.

Anf. 26 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag och David Josefsson delar nog uppfattningen att det är viktigt att ha en ganska tät dialog med dem som framför allt berörs. Det gäller bland annat företagen, och det är precis det jag har. Jag träffar inte bara näringslivsorganisationerna här i Stockholm – de är med och organiserar de möten som jag just nu har – utan också företag av olika storlekar ute i landet. I går mötte jag ensamföretagaren som tillverkar choklad i en källare, en stor skogsägare och en stor fastighetsägare. De här företagen har lite olika perspektiv och möter olika utmaningar. Det är viktigt att kontinuerligt fånga upp. Det är inte på det sättet att man gör en sak, och sedan är det klart. Det tror jag att David Josefsson vet om. Verkligheten förändras. Såväl utmaningarna som möjligheterna utvecklas.

Vi är nog helt överens om att det i digitaliseringen ryms många förhoppningar. Det har egentligen bara börjat. Även om man ibland kan känna att digitaliseringen finns överallt är också den teknologin under utveckling. Ta bara exemplen som vi nu ser alltmer av: till exempel att kommuner använder enklare former av AI för att hantera rutinåtgärder. Det skulle också statliga myndigheter kunna använda mycket mer. I en del kommuner har vi till och med sett det i myndighetsutövning. Vi är bara i början av den processen.

Tänk också på den tillgänglighet dygnet runt som digitaliseringen ger möjlighet till. I den gamla typen av verksamhet fanns den möjligheten inte alls.

Vi tittar alltså på regler men minst lika mycket på tillämpningen av dessa regler, på hur myndigheterna bemöter företag och medborgare och inte minst på hur det ser ut över landet.

En annan sak som många företag, tror jag, upplever som ett problem är att det kan skilja sig väldigt mycket beroende på i vilket län man verkar. Det gäller särskilt företag som finns över hela vårt land. Så här kan vi inte ha det för då blir det inte förutsägbart.

Vid dessa möten är det också många företag som säger att det egentligen inte handlar om själva regelverket, eftersom de förstår varför det finns. Det handlar i stället om att ha en förutsägbar process, till exempel en prövning av miljöskäl. En sådan process bör vara förutsägbar och inte ändras från tid till annan utan att lag och förordning egentligen har förändrats. Det är bara praxis som förändrats över tid.

Jag tror att detta är ett antal synpunkter som är viktiga att fånga upp när vi nu fortsätter detta arbete. Som jag påpekade tidigare har det under både den föregående och den nuvarande regeringen pågått ett arbete. Min ambition är att accelerera detta arbete så att Sverige kan få ett ännu bättre företagsklimat. Även om vi redan i dag är starka här får vi inte slå oss till ro.

Fru talman! Jag vill påpeka en sak. Av och till lyfts här i kammaren och i den allmänna diskussionen Tillväxtverkets siffror om regelkrångel fram som ett uttryck för en ökad regelbörda. Så kan det förstås ligga till. Det ingår ju som en del i det. Man ska dock också vara medveten om att denna siffra inte bara fångar upp ett adderat krångel med regler. Det kan också vara så att man har tagit bort regler eller förändrat regler till företagens fromma. Förändringen i sig genererar kanske en viss kostnad, vilket också hamnar under rubriken Ökat regelkrångel. Det är dock inte sant, för tar man bort en regel kommer det i längden ändå att förbättra situationen för företagen. Men just när man genomför den kan det naturligtvis addera en kostnad.

Anf. 27 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag blev nog lite förvirrad mot slutet då statsrådet gjorde ett försök att förklara hur hans regelförenklingar skapar merkostnader för bolagen. Det är kanske i så fall inte de bästa regelförenklingarna.

Hur som helst tror jag att statsrådet och jag är ganska överens om problembilden i debatten, det vill säga att regelkrånglet är ett stort problem, särskilt för små företag. Så är det oavsett om det handlar om pizzeria runt hörnet eller startup-företaget som kommer att bli vårt nya Spotify, Skype eller Volvo. Vi är också överens om att reglerna inte kommit till av ondo och att varje enskild regel i sig inte är ett problem.

Problemet är just att man hela tiden bygger på med nya regler. Det finns därför ingen quickfix, utan det handlar om att ändra kulturen. För mig är detta inget nytt. Det låter lite som om statsrådet har varit ute och träffat företag och det helt plötsligt har gått upp ett ljus om att det här är ett problem.

Visserligen är det bra att man har fått medvetenhet om detta, men i min värld ser det snarare ut så här: Vi är överens om problembilden. Det låter också som att vi nästan är överens även om lösningarna. Men tittar man samtidigt på regeringens propositionslista ser man bara *en* regelförenkling nu i höst. Det handlar om att minska aktiekapitalet från 50 000 till 25 000. Det är ett jättebra förslag, som också Moderaterna har drivit, men det underlättar ju inte för befintliga företag.

Det hade varit bra om statsrådet också hade backat upp sina åsikter med konkreta åtgärder, eller åtminstone haft en tidsplan för när åtgärderna ska komma. Det är en sak att säga något, fru talman, och en annan sak att göra det. Jag hade hoppats på lite mer "göra" från regeringen. Jag får i övrigt tacka för en bra debatt.

Anf. 28 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag tror att vi i grund och botten är hyfsat överens. Ibland har vi här i kammaren en förmåga att dra ut de små skillnader som finns så att de ser ut som Grand Canyon, och i de flesta fall är det ju inte så. Så stora skillnader finns det inte i frågor som dessa.

Vi är överens om att det ska vara ordning och reda för att det är en viktig del av vårt företagsklimat. Det är också viktigt att se till att det inte i onödan finns administration och byråkrati som krånglar till det för företagen.

Många av dessa synpunkter är naturligtvis inte nya, men som jag sa tidigare tror jag inte att man ska slå sig till ro och tro att man har gjort allt. Även om det hela tiden pågår ett arbete kommer nya utmaningar.

Jag blir lite förvånad, fru talman. David Josefsson verkar inte vara riktigt medveten om vilka siffror han använder. De siffror från Tillväxtverket som han hänvisar till är sådana som fångar upp att det har adderats regler eller krångel, som det kallas, men det kan också vara kostnader som har uppkommit just för att ett regelverk har tagits bort eller förändrats till fromma för företag. Det innebär en förändring som just då adderar en kostnad, men det betyder inte att regelkrånglet ökar alla gånger. Det är så siffrorna uppkommer. Det vore nog bra om David Josefsson läste på eller hörde av sig till Tillväxtverket så att han kan få detta klart för sig.

Vi kommer att fortsätta med detta arbete. Jag tror att vi nu har en gyllene möjlighet. Det finns goda exempel, men även mindre goda exempel. Min ambition är naturligtvis att efter den resa som jag nu gör för att träffa företagare summera allt till ett program som innebär att vi kan fortsätta vårt arbete för att förbättra företagsklimatet i Sverige till fromma för jobb och tillväxt i hela landet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2019/20:105 om det statliga bolaget Metria

Anf. 29 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig varför regeringen inte har hittat en köpare till det statliga bolaget Metria AB, vad min och reger-

ingens bedömning om lönsamhets- och resultatmålen för 2019 avseende Metria är, vilka åtgärder jag och regeringen har vidtagit sedan riksdagens beslut den 20 juni 2017 om att sälja Metria, hur jag bedömer att Metria kan utvecklas med en aktiv och skicklig ägare som har motsvarande verksamhet som kärnverksamhet, vilka ekonomiska risker som föreligger för staten med att i avvaktan på försäljning kvarstå som ägare till Metria samt när jag bedömer att försäljningen kan vara genomförd i enlighet med riksdagens beslut från 2017.

Som Lars Beckman mycket riktigt noterat har Metria AB de senaste åren haft en vikande lönsamhetsutveckling. Jag delar styrelsens bedömning att bolaget inte kommer att nå de av ägaren utsatta målen för 2019.

Jag har även tidigare anfört i svar på två skriftliga frågor, båda ställda av Lars Beckman, att det för närvarande inte pågår någon försäljningsprocess och att det inte heller finns någon tidsplan för när försäljningsprocessen kommer att återupptas. Först när regeringen bedömer att det finns förutsättningar för en framgångsrik avyttring av statens aktier i Metria AB kommer en försäljningsprocess att inledas. För staten som aktiv och professionell ägare ingår att pröva skälen för fortsatt statligt ägande. Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta bolag med statligt ägande så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga.

Hur bolaget vid en försäljning skulle utvecklas hos en annan ägare är en hypotetisk fråga. Så länge staten kvarstår som ägare av aktierna i Metria AB kommer regeringen att fortsätta att vara en aktiv och professionell ägare av bolaget.

Anf. 30 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Man skulle kunna ställa den retoriska frågan: Vad vilja näringsministern? Ja, fru talman, det är uppenbarligen inte att sälja statliga bolag. I den meningen blir det möjligen en ideologisk fråga. Vad vill man att staten ska göra? Kanske sätta upp tydliga spelregler eller ha ett förut-sägbart regelverk?

Jag lyssnade till en tidigare interpellationsdebatt här som handlade om regelkrångel. Det hade möjligtvis kunnat handla om osund konkurrens också. Är det rimligt att staten kommer att vara den största medieägaren i Sverige? Är det rimligt att staten driver företag som hyr ut bajamajor, vilket ett statligt bolag gör? Är det rimligt att staten äger Metria?

En väldigt noggrann analys gjordes i vilken man kom fram till att Metria inte bedömdes ha bättre utvecklingsmöjligheter med staten som ägare. Utredningen kom i stället fram till att Metria sannolikt skulle utvecklas bättre med privata ägare.

Näringsministern åker nu runt med Svenskt Näringsliv, Företagarna och andra näringslivsorganisationer och träffar olika företagare, och det är bra. Jag tycker att det är bra när vi förtroendevalda träffar företagare. Men i varje fall jag har aldrig träffat en företagare som sagt att staten eller för den delen en kommun eller region skulle vare bättre ägare än det privata näringslivet. Jag möter ofta motsatsen, det vill säga att näringslivet och den fria marknaden är bättre ägare.

Många konsultbolag inom den bransch där Metria verkar har haft en fantastisk utveckling de senaste åren, inte minst på grund av en stark högkonjunktur. Men det har Metria tyvärr inte haft, utan bolaget tappar omsättning, som statsrådet noterat. En förklaring som står i deras kvartalsrap-

port är: ”Resultatet påverkas främst av lägre intäkter från en av våra största kunder beroende på att de har fått kraftigt reducerade anslag.” Detta visar att affärsrisken är väldigt stor i bolaget.

Tittar man på framtidsutsikterna för de närmaste åren kan man misstänka att vi går in i en lågkonjunktur. Vi kan till exempel titta på min hemkommun Gävle. De har släppt sin budget för nästa år. Där konstateras att byggandet i Gävle kommer att rasa. Metria utför många uppdrag åt små och medelstora kommuner. Om nu byggnationen rasar kan man misstänka att även Metria kommer att gå sämre.

Jag tycker att det här är lite olyckligt. Jag har ställt ett antal frågor till näringsministern om Metria. Detta är en ideologisk fråga i den bemärkelsen att jag till skillnad från näringsministern är helt övertygad om att de privata ägarna skulle kunna ta hand om och utveckla bolaget betydligt bättre, vilket naturligtvis vore till gagn för medarbetarna i bolaget och till gagn för marknaden.

Nu säger statsrådet att det inte finns någon plan. Regeringen följer utvecklingen. Men jag skulle ändå vilja veta: Vill näringsministern sälja Metria? Är det regeringens uppfattning att Metria bör säljas?

Anf. 31 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag tackar Lars Beckman för de många frågorna.

När det gäller den typ av verksamhet som exempelvis Metria bedriver kan jag till skillnad från Lars Beckman tydligt säga att det inte är en ideologisk fråga. Som näringsminister med ansvar för den statliga bolagsportföljen och som statsråd i regeringen känner jag ett stort ansvar för att hantera våra gemensamma tillgångar, svenska folkets tillgångar, på ett ansvarsfullt och bra sätt. Under denna regering kommer det aldrig att finnas en ideologisk iver att sälja bara för säljandets skull, vilket har skett vid andra tillfällen – ibland lokalt, ibland regionalt, ibland till och med nationellt. Precis som Lars Beckman nu gav uttryck för är det i så fall en ideologisk ståndpunkt, och då värnar man inte skattebetalarnas tillgångar eller pengar.

När det gäller Metria, som denna debatt handlar om, finns det, som påpekats tidigare, en vilja att avyttra. Detta har inte ändrats. Men det måste då också finnas goda förutsättningar, så att man hanterar såväl verksamheten som svenska folkets tillgångar ansvarsfullt. Den skyldigheten har vi som ansvariga.

Lars Beckman påpekar mycket riktigt att det här är en verksamhet som just nu har minusresultat och att detta huvudsakligen är föranlett av att en stor kund har dragit ned på efterfrågan på grund av minskade anslag. Den stora kunden är Naturvårdsverket. De lägre anslagen fick man i den budget som riksdagen tog beslut om i vintras och som Lars Beckman, övriga Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna röstade igenom i den här kammaren. Att Naturvårdsverket har mindre resurser på grund av den budgeten kommer naturligtvis också att påverka Metria som en stor leverantör. Man skulle kunna säga att det går en röd tråd – höll jag på att säga – en blå tråd direkt från Lars Beckmans och hans partis agerande till att den här verksamheten går något sämre.

Prot. 2019/20:30
12 november

Svar på
interpellationer

Jag har dock ändå goda förhoppningar om att bolagets styrelse och ledning försöker vända på detta. Skulle det uppstå en situation där det finns en seriös aktör som är beredd att bjuda på Metria ska vi naturligtvis hantera detta på det bästa och mest seriösa sättet. Som sagt är ägandet i Metria inte en fråga om ideologi, utan det handlar om att hantera skattebetalarnas tillgångar på bästa och mest seriösa sätt. Bolaget ska naturligtvis ha en seriös ägare och en långsiktigt bra utveckling.

Anf. 32 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det är självklart så att statens budget inte ska gå ut på att hålla statliga bolag under armarna. Låt mig vara tydlig på den punkten.

Ja, för mig är detta en ideologisk fråga i den bemärkelsen att statens roll i en marknadsekonomi är att sätta upp och granska regelverket, inte att bedriva företagsamhet. Jag vet inte om näringsministern någonsin har träffat någon företagare som varit av annan uppfattning, någon som sagt: "Vi välkomnar konkurrens från staten. Vi tycker att det är bra när staten konkurrerar med oss företag." Jag har i alla fall inte gjort det. Men det är möjligt att näringsministern umgås i andra kretsar.

På detta sätt blir det lättare att förstå statsrådets interpellationssvar. Jag läser innantill: "Hur bolaget vid en försäljning skulle utvecklas hos en annan ägare är en hypotetisk fråga." Ja, så är det naturligtvis. Men man kan jämföra med andra konsultbolag under den fantastiska högkonjunktur som vi har haft. Metria har inte nått sina ekonomiska mål under flera år, men de privata bolagen på konsultmarknaden har gått väldigt bra. Det finns alltså jämförelseobjekt. Skulle Metria utvecklas bättre i en familj av konsultgrupper? Ja, sannolikt är det så. Det är också därför riksdagen gett detta bemyndigande till regeringen.

Det gläder mig att näringsministern trots allt säger att regeringen vill sälja bolaget. Då är frågan naturligtvis vid vilken tidpunkt det ska ske. Om man säljer en statlig eller offentlig verksamhet ska det ske till marknadspris. Där är vi helt överens. Naturligtvis ska inte skattebetalarna ge en enda krona i subvention till den som köper någonting av det offentliga. Men det är också viktigt att man minskar affärsrisken.

Gävle kommer enligt de styrande att minska sitt bostadsbyggande med 80 procent, och man kan misstänka att fler kommuner kommer att hamna i en liknande situation. Om vi går mot en lågkonjunktur kommer det naturligtvis att påverka ett bolag som Metria. Då skulle man minska affärsrisken för skattebetalarna om man sålde bolaget.

Det kan ha varit så att det fanns en orealistisk prisbild när man gav ut prospekten för Metria – vad vet jag. Om jag har förstått det rätt var det ganska många som tog in prospektet på Metria när bolaget var ute till försäljning, men sedan drog man tillbaka försäljningen.

Det gläder mig att vi är överens om att Metria skulle må bra av att säljas. Men jag tycker att det skulle vara bättre om regeringen hade en tydlig plan för det. Vi bevakar frågan, inte minst för Metrias anställdas skull, så att de kan komma in i en samhörighet där de kan jobba ännu bättre tillsammans med andra konsultbolag.

Anf. 33 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Ja, det är en hypotetisk fråga, eftersom man just nu inte är inne i en process.

Jag tror, till skillnad från Lars Beckman, inte att man kan göra särskilt bra affärer om man går ut och säger att allting säljs på rea. Det har vi sett ett stort antal exempel på. Det har gjorts många moderatledda försäljningar lokalt, regionalt och ibland också nationellt – till exempel av vårdcentraler och förskolor – som sedermera har visat sig vara rena rama förmögenhetsöverföringarna från det gemensamma, från skattebetalarna, till enskilda näringsidkare. Jag tror att en av anledningarna till det är den här typen av blinda ideologier, som innebär att man alltid anser att det är bra på det ena eller andra sättet; det finns de som anser att det alltid är bra om det är offentligt, medan andra anser att det alltid är bra om det är privat. Jag har en mer pragmatisk hållning.

Jag har flera gånger fått frågan: Har jag mött företagare som tycker att det är bra att denna typ av statliga bolag finns? Ja, jag har träffat väldigt många företagare som påpekar att det är bra att bolagen är gemensamt ägda och öppna för alla, framför allt när det gäller de bolag som finns inom infrastruktur som är grundläggande för samhället. Sedan är det precis som Lars Beckman säger. Är man i samma bransch är man naturligtvis inte lika övertygad om förträffligheten i detta. Det förstår jag också.

När det gäller Metria handlar det inte om någon ideologi. Det gäller att göra det på ett praktiskt och bra sätt såväl för bolaget och dess utveckling som för skattebetalarna. Skulle vi hamna i ett sådant läge att vi har en sådan process kommer vi naturligtvis att genomföra den så seriöst och bra som det bara kan bli. Det gäller för de anställda, som Lars Beckman tar upp, men också för staten som aktieägare och därmed skattebetalarna. Där är vi tyvärr inte i dag. Skulle det ske kommer vi utifrån de regler och lagar som gäller att meddela detta på det sätt man gör.

Anf. 34 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag noterar att näringsministern står i talarstolen och slåss mot väderkvarnar. Han får väl läsa protokollet så småningom.

Jag talade om att vi är helt överens om att när en försäljning sker av en offentlig verksamhet ska det ske till marknadspris. Jag talade också om att ingen subvention ska ske till någon som köper en offentlig verksamhet. Det är vi helt överens om. Det vi inte är överens om är synen på företagssamhet. Jag noterar att näringsministern inte delar min uppfattning att staten inte ska konkurrera med privata företag. Där skiljer vi oss åt.

Sedan blir det intressant att se. Vi kommer säkert att ha fler tillfällen att debattera Metria. Det gäller inte minst om vi går in i en lågkonjunktur. Om det är på det sättet att Metria går med stora förluster och orsakar staten kostnader i en lågkonjunktur finns det all anledning att fundera över varför regeringen inte avyttrade Metria i högkonjunkturer när det fanns betydande framtidsutsikter för bolaget. Vi får väl se hur utvecklingen blir.

Jag välkomnar att näringsministern vill sälja Metria och följa riksdagens beslut. Jag hoppas att näringsministern aktivt vidtar åtgärder för att se till att Metria hamnar hos en trygg, stabil och säker ägare som ser till att bolaget kan utvecklas betydligt bättre än med staten som passiv ägare.

Anf. 35 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för en bra diskussion. Jag tror att vi i grund och botten är överens när det gäller Metria. Sedan handlar det om de praktiska förutsättningarna.

Jag har noterat vad Lars Beckman säger i talarstolen om försäljningar. Det gäller såväl den ideologiska hållningen att det alltid är rätt som att det ska göras seriöst och bra. Vad jag snarare talar om är de faktiska exemplen på moderatledda försäljningar av offentlig verksamhet såväl lokalt och regionalt som nationellt.

Där finns det ganska många exempel där det har varit viktigare att få det ut ur det gemensamma hägn än att det har gjorts på ett bra sätt. Det finns också medialt många rapporter om att det har skett rena rama förmögenhetsöverföringar på ett sätt som inte varit sjyst mot skattebetalarna. Om Lars Beckman inte vet vad jag pratar om kan jag gärna skicka dessa artiklar till honom så kan han få se detta. Det har handlat om förskolor, vårdcentraler och en del tidigare statliga verksamheter.

När det gäller den här typen av verksamhet kan det noteras när det gäller såväl stora bolag som mindre bolag i statens hägn att de tidvis har gjort förluster. Ett av de mest kända fallen är Vattenfall och de många miljarder som behövde avskrivas inte minst efter Nuonaffären. Men om man tittar på den statliga bolagsportföljen i sin helhet delar den snarare i dag ut avsevärda miljarder till skattebetalarna och statskassan.

Det innebär inte att vartenda bolag under alla omständigheter gör det. Men på det stora hela är det åt det hållet det går, och det är bra. De bolag som inte gör det jobbar vi med väldigt nära så att styrelse och operativ ledning kan vända på den utveckling som finns.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2019/20:63 om Kinastrategin och stödet till demokratisk utveckling i Hongkong

Anf. 36 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Joar Forsell har frågat statsrådet Hans Dahlgren om denne står fast vid att den nu offentliga Kinastrategin räcker för att stödja en demokratisk utveckling i Hongkong eller om han avser att agera på något ytterligare sätt för att få EU att stödja demokratirörelsen i Hongkong. Interpellationen är överlämnad till mig.

Min företrädare och jag har sedan augusti till riksdagen redogjort för regeringens hållning i svar på fyra frågor om utvecklingen i Hongkong.

Regeringens skrivelse (2019/20:18) *Arbetet i frågor som rör Kina* slår fast att Sverige liksom övriga EU står bakom principen om "ett land, två system". Principen är grunden för att bevara Hongkongs självstyrande ställning med ett fristående politiskt och juridiskt system, i enlighet med Hongkongs grundlag. Respekten för Hongkongbornas mänskliga fri- och rättigheter i denna lag är av grundläggande betydelse. Hongkongs grundlag föreskriver målet att valen både till Hongkongs lagstiftande församling och av Hongkongs regeringschef framöver ska ske genom allmän rösträtt. Regeringen förutsätter att så kommer att ske.

För regeringen är arbetet genom EU grundläggande när det gäller situationen i Hongkong. Regeringen har varit pådrivande för att EU tydligt ska uttrycka att Hongkongbornas grundläggande fri- och rättigheter måste respekteras. EU:s senaste uttalande den 2 oktober 2019 innehåller detta tydliga budskap.

Utrikesdepartementet har framfört regeringens syn på utvecklingen i Hongkong till den kinesiska ambassaden i Stockholm. Genom vårt generalkonsulat i Hongkong och ambassaden i Peking för vi en löpande dialog med berörda myndigheter. I Hongkong för vårt generalkonsulat en aktiv dialog med oppositionspolitiker och det civila samhället.

Regeringen fortsätter att följa utvecklingen i Hongkong och kommer även framledes att stödja Hongkongs självstyrande ställning.

Avslutningsvis vill jag framhålla att regeringen konsekvent och tydligt fortsätter att ta upp den allvarliga situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina i våra kontakter med kinesiska myndighetsföreträdare och att vi verkar för en stark och gemensam EU-hållning. Detta framhålls också i regeringens skrivelse (2019/20:18) *Arbetet i frågor som rör Kina*.

Anf. 37 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Tack för svaret från statsrådet Ann Linde. Jag vill börja med att säga att det är en lite klurig interpellation att bena ut eftersom den har flera delar. Den första delen rör Hans Dahlgrens, statsrådet med ansvar för EU-frågor, agerande här i kammaren den 12 september.

Då ställde jag en fråga till Hans Dahlgren om huruvida han i sitt arbete som EU-minister avsåg att agera i EU, helt enkelt. Jag antar att EU-ministern har ansvar för saker som händer i EU, i varje fall till viss del. Om han inte har ansvar för vissa saker förutsätter jag att han har koll på vad som händer i EU. Annars kanske EU-ministern bör söka ett annat jobb.

Statsrådet Dahlgren svarade då att svar kommer att komma i Kinastrategin. Jag tror att han till och med uttryckte sig i termer av att ledamoten Forsell kan vara lugn, för det här kommer att lösa sig i och med Kinastrategin. Jag har nu läst strategin. Jag blir rätt provocerad när jag tänker tillbaka på det Hans Dahlgren sa den 12 september.

När man läser Kinastrategin är det uppenbart att Hans Dahlgren aningen stod här i kammaren och ljög när vi i parlamentet använde det viktiga verktyget frågestund för att ställa regeringen till svars, för det finns inget svar i Kinastrategin på hur vi ska lösa situationen i Hongkong. Eller så var det så att Hans Dahlgren helt enkelt inte visste och bara hittade på. Då ska man väl säga att man inte känner till svaret och i så fall redan där hänvisa till utrikesministern, som man sedan har gjort i den här interpellationen.

Jag är glad att regeringen i form av Ann Linde nu har behagat svara på frågan på ett lite mer utförligt sätt än vad Hans Dahlgren kanske kunde göra. Men det är provocerande med den närmast arrogans som man hantarer det viktiga verktyget frågestund som vi ledamöter i Sveriges riksdag har för att ställa viktiga frågor till regeringen i aktuella spörsmål på det sätt som Hans Dahlgren gör för att sedan inte komma hit för att kunna ställas till svars.

Fru talman! Med det sagt är det fortsatt oroande hur situationen i Kina utvecklas.

Jag måste säga att det svar som utrikesministern ger här i dag i kammaren är ganska svagt. Det är fyllt av saker som att vi kommer att respektera ett land och två system. Det är självklart; det är ju ett internationellt avtal. Sverige respekterar internationella avtal. Det är inte ett svar på frågan, för det är en självklarhet.

Man säger att man ska ha dialoger med myndigheter och civilsamhälle. Det är väl också en självklarhet! Jag förutsätter att Utrikesdepartementet via våra konsulat och ambassader alltid har dialoger med myndigheter och civilsamhälle. Man säger att man ska följa utvecklingen. Det är väl bland annat därför man har ambassader – för att följa utvecklingen i olika länder. Det är också någonting som vi förutsätter när vi sitter här i riksdagen och jobbar och försöker följa regeringens arbete. Vi förutsätter att man följer utvecklingen i olika länder.

Men det finns väldigt lite som beskriver den allvarliga situationen i Hongkong. Det finns väldigt lite riktigt skarp kritik mot diktaturen Kina och dess kraftigt ökande förtryck i Hongkong. Det finns väldigt lite om vilka effekter det kan ha på Taiwan i framtiden. Det finns väldigt lite om hur regeringen kommer att agera på EU-nivå för att se till att de länder där till exempel Kina får inflytande genom sitt Belt and Road-initiativ inte ska kunna stoppa fortsatt kraftfullt agerande från EU.

Mina frågor går nu till utrikesministern: Kommer regeringen att fördöma Kinas agerande? Och kommer regeringen att ta ytterligare steg för att kunna få EU att agera kraftfullare?

Anf. 38 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Regeringens skrivelse *Arbetet i frågor som rör Kina* tar upp ett stort antal frågor. Regeringens avsikt är att skrivelsen ska kunna hålla över tid, och den kan därför inte gå in i alla frågor med hög detaljupplösning.

Det grundläggande med hänsyn specifikt till Hongkong är att skrivelsen slår fast principen om ett land och två system och att den ska respekteras. Denna princip är ett sätt att uttrycka själva grunden för Hongkongs grundlag. Det innebär bland annat att Hongkongs invånare ska kunna åtnjuta respekt för de mänskliga rättigheterna. Bland dem finns yttrandefrihet och mötesfrihet. Att Sverige och EU tydligt har uttalat att vi står bakom principen innebär att vi kommer att fortsätta att värna respekten för Hongkongbornas fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.

På ett övergripande plan vill jag också nämna att regeringen framhåller i skrivelsen att vi kommer att fortsätta att ta upp situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina överlag. Detta omfattar förstås också Hongkong men även övriga delar av Kina.

Anf. 39 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Vi kan nu, efter att ha hört detta ytterligare svar från regeringen, konstatera att det är precis så. Och jag tycker att det är rimligt. Kinastrategin ska hålla över tid, och Kinastrategin ska vara långsiktig. Det är ett rimligt sätt att se på dokumentet om Kinastrategin.

Det är bara det att när Hans Dahlgren den 12 september sa att Kinastrategin skulle lösa den akuta situationen i Hongkong var det uppenbarligen en lögn. Kinastrategin är ett dokument som är tänkt att lägga ut en långsiktig strategi för Sveriges relationer med Kina. Det är bra; det är klart att vi ska ha en sådan strategi. Men det svarar inte på frågan om vad vi kan göra här och nu för att stödja demokratin i Hongkong.

Jag och Liberalerna har lagt fram flera förslag. Vi tycker till exempel att regeringen kraftfullt och tydligt måste fördöma Kina och Kinas agerande. Det som Kina gör just nu i Hongkong mot demokratiaktivisterna där handlar inte bara om att kränka mänskliga rättigheter i Hongkong; det är också en testbädd för vad man kan göra mot Taiwan.

Det finns ett internationellt erkänt sätt att mäta frihet från Freedom House där Kina på en skala från 0 till 100 når nivån 11. Hongkong når nivån 59 och Taiwan nivån 93 – alltså 93 på en 100-gradig skala! Det vi ser nu i Hongkong är Kinas sätt att med små steg i taget provocera fram saker som hela tiden flyttar fram positionerna när det gäller att kränka mänskliga rättigheter.

Vi måste få ett kraftfullt fördömande från regeringen. Det behövs också ett arbete på europeisk nivå för att ta bort vetot från enskilda europeiska länder mot en kraftfull utrikespolitik från EU. Och varför det? Jo, därför att Kina även har strategier för att påverka europeiska länder.

Fru talman! Vi vet att Kina genom sitt Belt and Road-initiativ bland annat tar länder i EU som gisslan och ser till att de blockerar kraftfullt agerande i den gemensamma utrikespolitiken gentemot Kina.

Det är klart att vi behöver en långsiktig strategi, men här och nu behöver vi se till att stödja demokratiaktivisterna i Hongkong, fördöma Kina och Kinas agerande och tydligt markera att vi inte kommer att gå med på det här. Om vi inte gör det här och nu kommer inte Hongkong i framtiden att nå upp till sina 59 poäng på den skala som mäter frihet och demokrati. Då kommer Kinas förtryck av Hongkong att öka. Och vi kommer på andra sidan sundet att se hur demokratin och friheten i Taiwan skärs ned mer och mer av ett alltmer auktoritärt och farligt Kina.

Jag blir återigen orolig när jag tänker tillbaka på den 12 september och det Hans Dahlgren sa om att situationen i Hongkong kommer att lösa sig i och med Kinastrategin.

Fru talman! Jag har inte blivit mindre orolig av att höra utrikesministern här i dag när hon har sagt att Kinastrategin ska vara ett långsiktigt dokument. Det tycker jag är bra, men det betyder också att när jag ställde frågan till Hans Dahlgren var svaret jag fick antingen mumbojumbo och ett sätt att försöka komma undan att svara på frågan eller en ren lögn. Det är bra att dokumentet är långsiktigt, men det svarar inte på frågan om vad vi ska göra här och nu.

Anf. 40 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna interpellanten om att statsrådet Dahlgren inte är närvarande och deltar i debatten.

Anf. 41 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag är väl medveten om den upptrappning av oroligheterna i Hongkong som inleddes på söndagseftermiddagen och har fortsatt både i går och i dag.

I går greps omkring 280 personer, och i dag har det varit våldsamma sammandrabbningar. Det har varit bilbränder och barrikader. Stora delar av lokaltrafiken har legat nere, och flera skolor och universitet har stängt. UD och vårt generalkonsulat bevakar utvecklingen noga.

Som jag har sagt är arbetet genom EU grundläggande för regeringen när det gäller situationen i Hongkong. EU var tidigt engagerat i frågan om Hongkong. Protesterna där tog sin början i kritik mot det uppmärksammade lagförslaget om utlämning av brottsmisstänkta – ett förslag som Hongkongs regering nu har tagit tillbaka. Medan förslaget ännu låg på bordet hade EU-ländernas kontor i Hongkong redan den 24 maj ett möte med Hongkongs regeringschef Carrie Lam för att framföra EU:s syn på att den föreslagna lagen måste vara i linje med Hongkongs grundlag.

EU har därefter uttalat sig flera gånger om utvecklingen, och då genomgående även om mandat för återhållsamhet och dialog. Respekten för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer har varit en röd tråd i EU:s hållning från första början också i EU:s offentliga uttalanden.

Regeringen verkar för att EU ska fortsätta att inta denna mycket tydliga linje både i möten med berörda parter och offentligt. Federica Mogherini, EU:s höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik, besökte Peking senast den 23–24 oktober. I sitt möte med Kinas utrikesminister tog hon upp Hongkong, vilket vi förstås välkomnar från regeringens sida.

Anf. 42 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Om jag hade velat få en historieberövning över den senaste tidens utveckling i Hongkong hade jag kunnat läsa om det i en dagstidning.

Fru talman! Det som statsrådet här redogör för är bara sådant som redan är känt. Jag vet vad som händer i Hongkong; det är därför jag är upprörd. Jag vet vad som pågår på gatorna i Hongkong. Jag besökte själv Hongkong tidigare i år och pratade med demokratiaktivister och oppositionspolitiker, och jag känner mycket väl till vad som händer där.

Problemet, fru talman, och skälet från början till att jag skrev interpellationen är och förblir regeringens agerande. Nu är det uppenbart att regeringen känner till vad som pågår, och det verkar som att regeringen inte vill agera kraftfullt. Man säger självklarheter som att vi ska värna ”ett land, två system”. Ja, det är ju ett internationellt avtal. Vilka andra internationella avtal tänker regeringen att vi *inte* ska följa? Det är väl självklart att vi följer internationella avtal i det här landet. Men man har fortfarande inte svarat på vad vi ska göra här och nu för att stödja demokratiaktivisterna i Hongkong och för att se till att Kina upphör med sin aggressiva, antidemokratiska offensiv mot sitt närområde.

Jag vill avsluta den här interpellationsdebatten med att tydligt ställa frågan till utrikesministern om regeringen fördömer Kina och Kinas agerande i Hongkong.

Anf. 43 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Till stöd för EU:s politik verkar vi också från svenskt håll. Som jag har sagt för vårt generalkonsulat i Hongkong en aktiv dialog med oppositionspolitiker och med det civila samhället. Detta är viktigt för att stärka vår egen uppfattning om utvecklingen och kan förhoppningsvis också bidra på ett övergripande plan till att värna dialogen som ansats att lösa den nuvarande situationen.

I min tidigare egenskap som EU- och handelsminister träffade jag själv företrädare för Hongkongs civilsamhälle, både i Hongkong och här i Stockholm. Jag hoppas att jag får möjlighet att göra det också i egenskap av utrikesminister.

För övrigt vill jag tacka Joar Forssell för möjligheten att diskutera den viktiga frågan om utvecklingen i Hongkong.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 44 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Som ni säkert vet accepterar vi inte yttringar från åskådarläktaren.

§ 12 Svar på interpellation 2019/20:87 om en undersökningskommission för fallet Dawit Isaak

Anf. 45 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Désirée Pethrus har frågat mig hur jag ser på möjligheten att tillsätta en undersökningskommission för fallet Dawit Isaak och hur regeringen avser att verka inom EU för att få Dawit Isaak frisläppt.

Låt mig först och främst betona att regeringen är starkt engagerad i Dawit Isaaks fall, och målet är att han ska släppas fri. Det är mycket allvarligt att Dawit Isaak fortfarande är frihetsberövad efter 18 år, vilket Eritrea bär ansvaret för. Regeringen arbetar aktivt och målmedvetet – och ser löpande över alla möjliga vägar framåt – för att Dawit Isaak ska släppas fri. Utrikesdepartementet står också i nära kontakt med familjen och med Dawit Isaaks stödgrupp.

Regeringen för en aktiv och bred dialog med företrädare för Eritrea på olika nivåer. Vi ser positivt på försoningen mellan Etiopien och Eritrea och stöder helhjärtat den processen. Det är vår förhoppning att alla möjligheter med en löst konflikt ska tillvaratas. Vi konstaterar samtidigt att inga tydliga förändringar ännu märks i Eritrea.

När det gäller Désirée Pethrus fråga om en undersökningskommission med syfte att dra lärdomar av andra fall där svenskar frihetsberövats utomlands kan jag försäkra henne att vi vänder på alla stenar för att Dawit Isaak ska släppas fri. Olika metoder och arbetsprocesser prövas och utvärderas kontinuerligt. Det är naturligtvis viktigt att erfarenheter från tidigare arbete tillvaratas, och det görs också regelmässigt till exempel när det gäller arbetsmetoder, rutiner och processer. Tjänstepersoners erfarenheter och särskilda kunskaper ska tas till vara. Regeringens bedömning är därmed att det inte är påkallat att tillsätta en särskild undersökningskommission med syfte att dra lärdomar av andra fall.

En huvudprioritet för Sveriges och EU:s relation med Eritrea är att stärka och främja mänskliga rättigheter samt främja säkerhet i landet och i regionen, bland annat genom ökad regional integration. Ökad handel och ökade investeringar mellan Eritrea och Etiopien och de andra länderna i regionen skapar försörjningsmöjligheter och bidrar till stabilitet och stärkt fred mellan Eritrea och Etiopien. EU:s utvecklingssamarbete med Eritrea tar särskilt fasta på detta bland annat genom finansiering av projekt för att förbättra vägarna till de eritreanska hamnarna. Samtidigt är Sveriges och

EU:s utgångspunkter vad gäller mänskliga rättigheter i Eritrea ett mycket tydligt fokus i dialogen med landets regering.

Anf. 46 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret, men jag är förstås besviken över att regeringen och utrikesministern inte anser att det är dags för en undersökningskommission i fallet Dawit Isaak, något som jag anser är ytterst angeläget.

I svaret på interpellationen menar regeringen att huvudprioritet för Sveriges och EU:s relation till Eritrea är att stärka och främja mänskliga rättigheter och säkerhet i landet, men även handel och investeringar verkar ligga högt på regeringens dagordning. Sedan menar regeringen att det är bra med EU-satsningar på vägar och infrastruktur i landet. Jag kan dock inte se att dessa satsningar på Eritrea har medfört att man förbättrat situationen för mänskliga rättigheter i Eritrea. Eller kan utrikesministern här i dag påvisa några sådana förbättringar?

Det är nu alltså 18 år sedan den svensk-eritreanske författaren och journalisten Dawit Isaak greps i Eritrea. Han är den svensk som har suttit fängslad längst tid i utlandet, utan åtal eller dom. Regeringens tysta diplomati fungerar uppenbarligen inte, och därför behövs den här undersökningskommissionen för att se vad man måste göra annorlunda.

När Dawit greps 2001 hade han publicerat olika artiklar om politikerns krav på fria val och att anta en konstitution. Kritiken riktade sig mot president Afewerki – men han sitter fortfarande vid makten.

Dawit har sedan gripandet aldrig ställts inför rätta. Han har inte formellt anklagats för något brott. Den eritreanska regeringen har inte låtit honom träffa vare sig familj, advokat eller svenska diplomater under sin tid som frihetsberövad.

Han släpptes ju plötsligt 2005, men efter bara några dagar greps han igen vid ett läkarbesök. Därefter finns ingen kontakt med Dawit. År 2014 meddelade Eritreas Stockholmsambassad att Dawit var vid liv, men sedan har vi ingen mer information.

Fru talman! Jag menar att den svenska regeringen måste kunna göra mer för att trycka på den eritreanska regimen i syfte att få Dawit frisläppt. Sverige har haft flera fall av svenskar som gripits av regimer eller tillfångatogs av terrorgrupper, exempelvis Martin Schibbye och Johan Persson, som fängslades i Etiopien 2011 och frigavs 2012, men också Johan Gustafsson, som tillfångatogs av al-Qaidas nordafrikanska gren Aqim i Mali 2011 och släpptes 2017.

Jag menar att det är viktigt att dra erfarenheter av det arbete som har lagts ned på de här fallen. En undersökningskommission skulle vara ett sätt att få veta vilka insatser som skulle kunna vara mest verksamma.

Under perioden 2016–2020 kommer Eritrea att ha mottagit 200 miljoner euro i bistånd från EU. EU satsar nu på ett starkare partnerskap med Afrika, och flera miljarder har redan avsatts i olika fonder. Handel och bistånd ska, menar man, främja mänskliga rättigheter och demokrati.

Sveriges regering bör nu vara en tydlig röst i EU så att det långsiktiga bistånd som nu ska tas i den långsiktiga EU-budgeten verkligen främjar demokrati. Anser utrikesministern att strategin om stöd till Eritrea har förbättrat situationen för mänskliga rättigheter i Eritrea så att Dawit Isaak snart är fri?

Anf. 47 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag vill återigen framhålla att regeringen gör allt den kan för Dawit Isaak. Han har varit fängslad i över 18 år. Hans öde har fortsatt mycket hög prioritet för regeringen, och stora ansträngningar görs för att få honom frisläppt så att han kan återförenas med sin familj i Sverige. Jag har personligen tagit upp hans öde med Eritreas utrikesminister. Samtidigt tvingas jag konstatera att Eritrea inte alls har gått oss till mötes. Våra ansträngningar kommer emellertid att fortsätta med oförminskad styrka till den dag Dawit Isaak är fri.

Désirée Pethrus tar upp andra fall där svenskar frihetsberövats utomlands och konstaterar att det är viktigt att dra slutsatser av tidigare arbete. Jag håller naturligtvis med om det, men det görs regelmässigt. Naturligtvis är det viktigt att erfarenheter från tidigare arbete tillvaratas. Det gör vi också när det gäller arbetsmetoder, rutiner och processer, och våra tjänstepersoners särskilda kunskaper tas till vara.

Även om varje fall är unikt måste man hantera det utifrån den rådande kontexten och respektive falls individuella förutsättningar. Det är angeläget att använda lärdomar och erfarenheter från tidigare fall, bland annat dem som Désirée Pethrus nämnde. Mot bakgrund av detta är det regeringens uppfattning att det inte är påkallat att inrätta en särskild undersökningskommission för detta ändamål.

Regeringens arbete med att få Dawit Isaak fri pågår kontinuerligt. Löpande görs en prövning om den valda strategin är den mest gynnsamma. Utrikesdepartementet och berörda utlandsmyndigheter i regionen och på andra platser är involverade i det arbetet, och personalresurserna är omfattande. Vi lägger ned mycket tid och omfattande resurser på att nå en lösning. De diplomatiska kontakterna, som består av samtal, möten och relationer, bygger ofta på stark förtrolighet. Det ligger i sakens natur att man inte alltid kan eller bör föra dessa samtal i offentligheten, men det betyder inte att regeringen inte gör allt den kan för att få Dawit Isaak fri utan tvärtom.

Vi håller också närbkontakt med Dawit Isaaks familj och stödföreningen Free Dawit för att hålla dem informerade om vad som görs och för att kunna ta till vara de förslag och idéer som kommer. Vid varje givet tillfälle ser vi naturligtvis till att bedöma vad som är bäst för att få Dawit Isaak fri, och sedan arbetar vi utifrån det.

Désirée Pethrus frågar om vi ska avbryta allt samarbete med Eritreas regering. Jag skulle vilja säga att en huvudprioritet för Sveriges relationer med Eritrea är att i dialog stärka och främja de mänskliga rättigheterna och säkerheten i landet. Det är särskilt angeläget nu, mot bakgrund av fredsprocessen. Utan sådana här kontaktytor begränsas avsevärt våra möjligheter till dialog, så vi tror inte på att avbryta dialogen eller utvecklingsarbetet.

Anf. 48 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Förslaget om en undersökningskommission har bland andra Dawit Isaaks journalistkollegor här i Sverige varit med och tagit fram. Reportrar utan gränser och andra tycker att detta är den väg som vi måste gå för att komma framåt.

Utrikesministern säger att hon är starkt engagerad i Dawit Isaaks fall för att få honom fri och att man för en aktiv och bred dialog med företrädare för Eritrea på olika nivåer. Samtidigt kan vi tyvärr konstatera att en väldigt liten andel av det svenska biståndet går till att främja mänskliga rättigheter.

Eritreanska människorättsaktivister har lyft upp att EU nu måste ställa högre krav, det som vi brukar kalla konditionalitet, i biståndet. I EU-avtalet med Eritrea saknas, menar jag, skarpa formuleringar om mänskliga rättigheter. Den största delen av stödet går till regimen, vilket ju är helt oacceptabelt, och det utan att någonting förändras. More for more, alltså att man får mer för att man faktiskt gör förändringar, verkar inte gälla i fallet Eritrea. På så sätt håller Sverige och EU en regim under armarna som förtrycker sitt eget folk.

Det har också framkommit uppgifter om att EU-stödet har finansierat tvångsarbete. FN har kallat tvångsarbetet i landet för slaveri och brott mot mänskligheten. Är det rimligt att vi fortsätter med alla dessa stödprojekt i Eritrea samtidigt som vi inte ser några resultat i fråga om förbättrade mänskliga rättigheter?

Vi ser heller inga resultat i fallet Dawit Isaak. Vi får inte ens höra eller träffa honom. Diplomater får inte ens besöka honom. Man kan säga mycket om de tidigare fallen i Etiopien, men där fick man åtminstone träffa dem som satt i fängelse.

I FN:s säkerhetsråd verkade dessutom Sverige för att sanktionerna mot Eritrea skulle hävas. Vilket resultat har det gett, utrikesministern? Det synes inte ha hjälpt vare sig situationen för mänskliga rättigheter i landet eller för att få Dawit fri.

Fru talman! Jag tycker inte att jag har fått svar på min fråga om hur utrikesministern via EU ska få Dawit Isaak fri.

EU-parlamentet har i en resolution kritiserat EU:s biståndsprogram till Eritrea. Man menar att EU är för passivt i fråga om mänskliga rättigheter. FN:s oberoende rapportör för Eritrea, Daniela Kravetz, får inte ens resa in i landet. Samtidigt finansierar EU stora infrastrukturprojekt. Det är ju inte acceptabelt.

Vag gör egentligen regeringen för att trycka på för att EU ska ändra sin inriktning och ställa krav vid skrivningar för att sätta tydliga krav på mänskliga rättigheter på agendan? På så sätt kan vi framöver förhoppningsvis se Dawit Isaak fri.

Jag tycker att det är märkligt att man lyfter fram flera olika saker som man jobbar med – att förbättra vägar till eritreanska hamnar och så vidare – samtidigt som vi inte kan se ett enda uns av förändring när det gäller situationen för Dawit Isaak.

Min fråga till utrikesministern kvarstår: Är det rimligt att vi har all denna finansiering i det svenska biståndet men också i EU:s bistånd samtidigt som vi inte ser några förbättringar när det gäller mänskliga rättigheter?

Anf. 49 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Svaret på den frågan är ja, det är mycket rimligt att fortsätta ha detta bistånd. Det handlar framför allt om att stödja fredsprocessen mellan Etiopien och Eritrea. Då är det viktigt att det blir konkreta resultat för människor så att de ser att det ger någonting och kan försörja sig.

Vägarna som Désirée Pethrus tar upp är för att man ska kunna underlätta handel och investeringar mellan Etiopien och Eritrea så att man kan skapa jobb i båda länderna. Att inte göra detta skulle inte underlätta att få Dawit Isaak fri.

Frågan är hur mycket EU ska ge till Eritrea för detta. Nu är budgeten 20 miljoner euro. Den genomförs av den eritreanska regeringen med stöd av FN:s organ för projektjänster. Pengarna går till material och upphandling av vägmaskiner. Arbetskraftskostnaderna står den eritreanska regeringen för. I FN:s uppgifter ingår det att ansvara för och följa upp att arbetare får lön och att arbetsförhållandena är i enlighet med den lokala lagstiftningen. Detta följer EU upp med Eritrea i den politiska dialogen.

Frågan om man har använt slavarbete, som Désirée Pethrus också nämnde, gäller dem som anställs för att bygga vägarna. Det avgörs av den eritreanska regeringen, och det kan inte uteslutas att personer i nationaltjänsten kommer att arbeta i projekten. Det finns lagstadgade minimilöner för dessa personer. De är låga med svenska mått mätt men inte i regional kontext. I och med fredsprocessen mellan Eritrea och Etiopien skapas bättre förutsättningar för att nationaltjänsten på sikt ska kunna fasas ut, och då är det viktigt att det finns jobb för dem som lämnar nationaltjänsten.

Désirée Pethrus frågade också om vi verkar för att sanktionerna mot Eritrea ska hävas. Faktum är att ett enigt säkerhetsråd den 14 november 2018 beslöt att lyfta sanktionerna mot Eritrea. Sverige stödde det beslutet med anledning av att det som sanktionerna infördes för inte längre kvarstod. En av grunderna till att de infördes handlade om Eritreas stöd till terrororganisationen al-Shabab i Somalia. Det hade inte kunnat beläggas på fem år av FN:s övervakningsgrupp avseende sanktionerna att det fanns skäl att ha kvar dem.

Ett antal tidigare väpnade grupper på Afrikas horn har nu lagt ned sina vapen. I förlängningen hoppas Sverige att lyftandet av sanktionerna kan bidra till en fortsatt positiv utveckling med mer samarbete, handel, utveckling och reformer i länderna på Afrikas horn.

Man kan fråga sig, som Désirée Pethrus gör, varför sanktionerna lyfts när Eritrea fortfarande har många politiska fångar, till exempel Dawit Isaak. Sanktionerna infördes inte på grund av Eritreas interna situation utan av anledningar kopplade till Somalia och al-Shabab och andra väpnade grupper samt efterspelet till 2008 års konflikt med Djibouti.

Eritrea uppvisar fortfarande stora brister när det gäller mänskliga rättigheter. Dessa hanteras på flera olika sätt, till exempel i FN:s råd för mänskliga rättigheter och genom FN:s specialrapportör för Eritrea. Sverige för också på olika sätt en direkt dialog med Eritrea om dessa frågor.

Anf. 50 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Jag är lite förvånad över att utrikesministern ändå inte säger att biståndet mycket väl kan användas för att ställa krav på mänskliga rättigheter. Jag tycker inte att jag hör utrikesministern nämna detta, och det är tragiskt.

I princip alla som flyr från Eritrea får, tror jag, uppehållstillstånd i Sverige eftersom Eritrea är en hårdför diktatur där politiska motståndare torteras och fängslas. Regimen utövar systematiskt förtryck och förföljelse av oliktankande. Fredsprocessen mellan Etiopien och Eritrea verkar inte ha satt särskilt stort avtryck när det gäller mänskliga rättigheter i Eritrea.

Därför måste Sverige, men också EU och FN, trycka på för att framföra kritik och utöva motstånd mot Eritrea och inte bara betala ut biståndsmedel utan att ställa krav.

Sverige kan göra mer för att lyfta fallet Dawit Isaak i EU och FN. En undersökningskommission vore att ta ett helhetsgrepp. Kanske kunde man blanda in andra personer än de som just nu är involverade. Jag tycker inte att regeringen har visat att man har vänt på alla stenar. Det är svårt att veta exakt vad UD gör, men det vi kan se och granska är biståndet. Där skulle jag önska mer av regeringen.

Avslutningsvis noterar jag att vi under forna Alliansens tid hade Dawit Isaak med i varje utrikesdeklaration. Tyvärr finns han inte med i den röd-gröna regeringens deklaration. Det hade behövts för att verkligen markera att detta fall är viktigt.

Anf. 51 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Den säkerhetspolitiska situationen på Afrikas horn har förbättrats väsentligt på senare tid. De tidigare fienderna Eritrea och Etiopien har slutit fred med varandra, och relationerna mellan andra länder i regionen har också förbättrats.

Regeringen är mån om att stödja denna utveckling på de sätt som är möjliga. Det är viktigt med tanke på regionens nästan 200 miljoner invånare, för fattigdomsbekämpningen och för diasporan i Sverige och Europa och på andra platser samt för säkra frihandelsvägar genom Röda havet.

Vi ser mycket positivt på försoningen mellan Etiopien och Eritrea och stöder helhjärtat denna process. Det är fortfarande, trots att det har gått mer än ett år sedan fredsavtalen, vår förhoppning att alla möjligheter med en löst konflikt ska tillvaratas. Regeringen för en aktiv och bred dialog med företrädare för Eritrea på olika nivåer. Vår uppfattning är att det är fortsatt viktigt att engagera Eritrea i denna dialog, särskilt i ljuset av fredsavtalen med Etiopien.

Avslutningsvis fortsätter regeringen oförtrutet sitt arbete med att få Dawit Isaak fri. Om detta ska det inte råda något som helst tvivel. Vårt arbete kommer inte att avslutas förrän den dag Dawit Isaak får återförenas med sin familj.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2019/20:99 om dödsfall på jobbet

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Saila Quicklund har frågat mig vad jag avser att göra för att förhindra utvecklingen med det ökande antalet dödsfall på arbetsplatserna.

Ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Varje dödsolycka är en tragedi för de inblandade och oacceptabel för ett modernt arbetsliv.

Regeringen beslutade i januari 2016 om en arbetsmiljöstrategi för 2016–2020. Ett av de tre prioriterade områdena i arbetsmiljöstrategin är nollvision mot dödsolyckor och förebyggande av arbetsolyckor. Arbets-

miljöverket fick flera uppdrag inom ramen för detta område. Samtliga är återrapporterade.

Mellan 2015 och 2018 ökade regeringen Arbetsmiljöverkets anslag med ca 110 miljoner kronor för att myndigheten skulle kunna anställa fler inspektörer och öka närvaron på arbetsplatserna. Anslagsökningen har lett till att Arbetsmiljöverket har anställt drygt 150 nya inspektörer, och antalet inspektioner har ökat. Särskilda inspektionsinsatser har under de senaste åren gjorts inom bygg- och anläggningsbranschen, tillverkningsindustrin, transportbranschen och bemanningsbranschen.

I juni 2019 uppdrog regeringen åt Arbetsmiljöverket att göra en analys av dödsolyckor i arbetslivet samt dra slutsatser och överväga lämpliga åtgärder. Jag ser fram emot att ta del av Arbetsmiljöverkets analys.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2020 att Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag ökas med 5 miljoner kronor så att fler inspektioner kan göras för att förebygga fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. En förstärkning av Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet bidrar också till att förebygga dödsolyckor i arbetslivet.

Var och en behöver ta sitt ansvar i det systematiska arbetsmiljöarbetet på varje enskild arbetsplats. Genom att målmedvetet arbeta förebyggande mot arbetsolyckor minskar vi också risken för dödsolyckor. Arbetsgivarna har det yttersta ansvaret för arbetsmiljön.

När den nuvarande arbetsmiljöstrategin löpt ut avser regeringen att ta fram en ny strategi. En nollvision mot dödsolyckor är ett av de tre prioriterade områdena i den nuvarande strategin, men arbetet för att motverka dödsolyckor måste ta större plats. Inget annat än en nollvision kan gälla för dödsfall i arbetet.

Att förhindra dödsolyckor är en viktig prioritering för regeringen. Konkreta insatser är nödvändiga för att förebygga arbetsolyckor som leder till skada eller död.

Anf. 53 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret! Vi debatterar i dag dödsolyckor på arbetsplatserna, och jag vill inleda med att verkligen beklaga de dödsfall som skett på arbetsplatserna i vårt land. Dessa dagar gick en förälder, son, dotter eller vän till jobbet men kom aldrig tillbaka igen. Varje dödsolycka är en för mycket – där är ministern och jag helt överens.

Orsaken till min interpellation är alltså att antalet dödsolyckor på arbetsplatserna inte minskar. I januari månad i år hade vi det högsta antalet på tio år: 9 dödsfall på arbetsplatserna. Under 2018 var det hela 58 personer som förolyckades på våra arbetsplatser. På fyra år har 170 personer dött på arbetsplatser. Dödsfallen ökar alltså för fjärde året i rad. Utvecklingen går i helt motsatt riktning i förhållande till regeringens intentioner om en minskning av dödsolyckorna.

Vi har debatterat detta flera gånger, senast för bara någon vecka sedan, men jag tycker att frågan är så viktig att jag vill väcka den här igen. Det finns många lovvärda formuleringar från regeringen, men jag tycker att det i många stycken saknas substans, strategier och så vidare för att det ska bli konstruktivt och bra – därav denna debatt.

Jag skulle också vilja kommentera vissa delar av ministerns svar. Arbetsmarknadsministern nämner arbetsmiljöstrategin och nollvisionen, som

Prot. 2019/20:30
12 november

Svar på
interpellationer

infördes 2016. Regeringen har alltså jobbat med denna fråga i nästan fem år, och det måste ändå ses som ett misslyckande att siffrorna inte förbättrats.

Ministern hävdar också att Arbetsmiljöverket fick flera uppdrag inom ramen för detta område och att samtliga är återrapporterade. Eftersom vi ändå måste se det som ett misslyckande när dödsfallen ökar måste jag fråga vilken effekt dessa insatser har haft. Och vad kommer regeringen nu att ändra för att skapa mer verksamma förslag?

Ministern hävdar att regeringen under perioden 2015–2018 ökade anslagen till Arbetsmiljöverket. Det skulle då bli fler inspektörer. Då kan jag nämna att 2013, under allianstiden, var det 31 386 inspektioner. Det var alltså det sista året för alliansregeringen. År 2018 var det 27 000 inspektioner. Det var alltså betydligt fler inspektioner under allianstiden.

Arbetsmiljöverket skulle också göra en analys av dödsolyckorna, och ministern hävdar att hon vill ta del av den. Frågan är då: När kommer analysen? Den är ju högst intressant.

Arbetsgivarna har det yttersta ansvaret för arbetsmiljöfrågorna. Där är vi helt överens. Men om det inte fungerar har ändå arbetsmarknadsministern ett stort ansvar för att det ska fungera.

Vi talar om dödsolyckorna och nollvisionen. Konkreta insatser är nödvändiga, nämner ministern. Dagens insatser fungerar ju inte – jag återkommer till det – och dödsfallen ökar. Min fråga blir då: Vilka insatser avser arbetsmarknadsministern att nu tillföra och ändra på för att det ska få effekt när det gäller dödsolyckor på våra arbetsplatser?

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Det är väldigt viktigt att varje arbetsplats i hela vårt avlånga land har ett säkerhetstänkande och ett arbetsmiljöarbete lokalt på arbetsplatsen. Det är helt nödvändigt för att förebygga ohälsa, arbetsplatsolyckor och i värsta fall också dödsolyckor.

Forskningen visar att slarv och misstag oftare förekommer på arbetsplatser som saknar ett eget lokalt organiserat skyddsarbete. Därför har de 100 000 skyddsombud som i dag är aktiva på arbetsplatser runt om i vårt land en väldigt viktig roll tillsammans med arbetsgivarna när det gäller att förhindra och förebygga att olyckor, i värsta fall dödsolyckor, sker.

På många arbetsplatser saknas i dag skyddsombud. Då spelar de regionala huvudskyddsombuden en viktig roll. Enligt siffror som Arbetsmiljöverket har fått inrapporterade från LO, TCO och Saco var de regionala huvudskyddsombuden 1 725 stycken år 2018. De regionala huvudskyddsombuden har som sagt en väldigt viktig roll både när det gäller att kliva in där det saknas skyddsombud och se till att fler vill ta på sig den rollen och när det gäller att få igång och stärka det lokala arbetsmiljöarbetet. Det handlar om att kunna säkerställa att ingen far illa eller i värsta fall dör även om det saknas ett skyddsombud på arbetsplatsen.

Om vi tittar på hur arbetsmarknaden i Sverige utvecklas ser vi att vi får allt fler mindre företag med färre anställda, alltså arbetsplatser med färre anställda. Det kan också göra att det blir svårare att rekrytera någon som skyddsombud på den aktuella arbetsplatsen. Där har de regionala huvudskyddsombuden en väldigt viktig uppgift.

Fru talman! Till våren har den här riksdagen möjlighet att tillsammans med mig göra skillnad på riktigt. Det handlar om att kunna öka tryggheten

och stärka säkerheten på våra arbetsplatser. Jag kommer att lägga fram ett förslag till riksdagen om att ge utökad tillträdesrätt för de regionala huvudskyddsombuden, så att vi kan säkerställa att det på alla de arbetsplatser där det i dag saknas skyddsombud och fackliga medlemmar finns möjlighet för de regionala huvudskyddsombuden att gå in och utföra det viktiga skyddsombudsarbetet. Jag vill därför passa på att fråga Sailsa Quicklund: Är du beredd att stödja det förslaget? Det skulle kunna spela en stor roll för att öka säkerheten och tryggheten i arbetslivet i Sverige.

Anf. 55 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Det var ett långt svar men inte så mycket konkret om en förändrad strategi. Den nuvarande strategin och nollvisionen fungerar ju inte. Det finns dock utrymme för att komma med de svaren längre fram i den här debatten.

Jag ska ge några exempel på sådant som har framkommit i debatten om dödsolyckor. Det är olika exempel från verkligheten.

Arbetsmiljöverkets ställföreträdande generaldirektör Håkan Olsson har i medier uttryckt att regeringen missar målet då dödsfallen ökar. Han säger: Vi kan inte acceptera att någon dör. Det måste vara en nolla som gäller. Han säger också att några konkreta mål när det gäller minskningen av dödsfall per år inte finns.

Det låter väldigt märkligt att det inte ska finnas konkreta mål per år. Det handlar ju om ledning och styrning från regeringen, och självklart måste det finnas detaljerade mål och en strategi för hur man ska nå målen. Det blir väldigt otydligt när det uttrycks så från regeringens sida.

Svenska Dagbladet har i en granskning också konstaterat att samarbetet mellan myndigheter, som är oerhört centralt, inte minst när det gäller Polismyndigheten och utredningar av brott och så vidare, inte fungerar smärtfritt, vilket är allvarligt. Även om ministern inte kan ansvara för de delar som är ute på arbetsplatserna är detta en viktig del för ministern, alltså myndighetsansvaret, som ju ministern har. Det är allvarligt, tycker jag.

Man missar också en stor del av helhetstänket. Man puttar in mycket resurser till Arbetsmiljöverket men har inte en fungerande helhet. Det är en kedja av insatser som måste fungera för att det ska bli effektivt och bra.

Justitieombudsmannen har också kritiserat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten då det gällde olyckan på LKAB i Norrbotten. Och hör och häpna: Ännu efter fyra år har utredningen inte blivit klar! Preskriptionstiden är fem år, och vi riskerar alltså att utredningen inte blir klar. Det är orimligt.

Moderaterna har i sin kommittémotion därför föreslagit att vi ska fördubbla preskriptionstiden när det gäller både arbetsmiljöbrott av normalgraden och grova arbetsmiljöbrott.

Polismyndigheten har också rapporterat att hanteringen av arbetsmiljöbrott är bristfällig. Handläggningstiderna är för långa, och resurserna är för få.

Detta är återigen en kedja av insatser som måste fungera. Moderaterna föreslår då fyra gånger mer i anslag till polisen än vad regeringen gör. Det är detta jag saknar i regeringen. Man har en strategi för att minska dödsolyckorna, men man har inte helhetstänket. Har polisen inga resurser får

vi inte utredningarna färdiga. Då kan vi inte dra lärdom av de fall som har varit, och så vidare. Detta är högst märkligt.

Jag kommer tillbaka till att det år 2013, under allianstiden, gjordes 31 000 inspektioner och i dag 27 000. Varför har inspektionerna minskat sedan allianstiden trots större anslag?

Och varför ökar dödsfallen? Vad är arbetsmarknadsministrarnas teori eller analys av detta? Det tycker jag sällan framkommer i debatten om dödsolyckor på arbetsplatser.

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Det var många frågor samtidigt. Jag kan väl ta upp i alla fall några av dem.

Jag har inga egna teorier, utan jag litar på de myndigheter som är satta att utföra det här arbetet. Bland annat pekar Arbetsmiljöverket på att just högkonjunkturen och ett väldigt högt tempo kan vara en förklaring till att olyckor sker på våra arbetsplatser.

Men som jag sa i mitt tidigare inlägg finns det såklart en rad olika förklaringar som man behöver ta hänsyn till. Forskningen visar att på arbetsplatser där man saknar en skyddsorganisation förekommer det mer slarv. Det kan leda till att människor skadar sig eller i värsta fall dör på arbetsplatsen.

En sak som jag håller med Saila Quicklund om är ett stort problem är långa handläggningstider. Det pågår ett arbete för att se över preskriptionstiden, men det allra viktigaste är att förkorta handläggningstiderna. Det ska inte ta så lång tid att utreda arbetsmiljöbrott. Därför pågår just nu ett arbete där Polismyndigheten, Arbetsmiljöverket och Åklagarmyndigheten utvecklar och ökar kunskaperna om att utreda arbetsmiljöbrott. Där är vi överens om att det inte ska ta så lång tid. Det här är ju väldigt viktiga frågor.

För bara någon vecka sedan hade vi i denna kammare en aktuell debatt om dödsolyckor. Jag tar dödsolyckor på allra största allvar. Som jag kunde berätta vid det tillfället finns det också exempel från min egen familj. Jag berättade om Edvin Nordmark, som omkom i en arbetsplatsolycka vid SSAB, järnverket i Luleå, för 70 år sedan. Det var min mans farfar. Jag vet hur det kan påverka en familj, en bygd och ett samhälle i generationer framöver.

Vi måste alltid ha en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet. Ingen ska behöva dö på sitt arbete och heller inte av sitt arbete. Vi vet också att det är över 700 personer årligen som dör på grund av arbetsrelaterad stress. Det är också en väldigt viktig fråga: att säkerställa att våra arbetsmiljöer är goda. När vi går hem från jobbet eller arbetspasset ska vi må bra. Det är en stor prioritering för regeringen att säkerställa både en nollvision för dödsolyckor och en god arbetsmiljö. Det är själva grunden för att vi ska må bra som individer men också som samhälle.

Fru talman! I den budgetmotion som Moderaterna har väckt i riksdagen för det kommande budgetåret nämns arbetsmiljön faktiskt bara en enda gång. Den nämns en enda gång i Moderaternas budgetmotion, och det är i förslaget om att lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap.

Under den tid som ni satt i regeringen skar ni kraftigt i arbetsmiljöpolitiken. Det drabbade bland annat kunskapen om arbetsmiljön. Arbetslivsinstitutet lades ned. Jag måste säga att det är lite magstarkt att Saila

Quicklund kritiserar regeringen – det är uppenbart – samtidigt som hon har väldigt få egna förslag och lösningar. Det vore intressant att ta del av dem, för vi är överens om att vi ska ha en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet. Jag är lyhörd inför att pröva allt som krävs för att säkerställa att ingen dör på eller av sitt arbete.

Prot. 2019/20:30
12 november

Svar på
interpellationer

Anf. 57 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi varken duar eller niar här inne, utan vi pratar genom talmannen.

Anf. 58 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Jag vill verkligen beklaga dödsfallet i arbetsmarknadsministerns familj.

Arbetsmarknadsministern uttrycker att hon inte har några egna idéer, teorier, som minister. Det är märkligt, oroväckande och högst oansvarigt av en minister som har detta ansvar.

Det är ett dödsfall i veckan. I januari hade vi flest dödsfall på tio år. Det är brist på samverkan mellan myndigheter och långa handläggningstider. Det är en nollvision och en arbetsmiljöstrategi som har misslyckats.

Alliansen skar under sin tid ned på Arbetsmiljöverket med 10 procent. Under allianstiden minskade antalet dödsfall med 56 procent per miljard arbetad timme. Det är riksdagens utredningstjänst som har tagit fram det. Arbetsmiljöverket blev effektivare. Vi hade 4 000 fler inspektioner än i dag. Regeringen har funnits på plats och jobbat med dessa frågor i nästan fem år. Sanktionssystem infördes som gjorde det tydligare med ansvarsdelen kring arbetsmiljöbrott och olyckor. Vi satsade på information och utbildning, som gav effekt.

Detta ser vi inte fungerar i dag. Regeringen skulle kunna dra lärdom av allianstidens arbetsmiljöarbete under tiden mellan 2006 och 2014.

Regeringen har det övergripande myndighetsansvaret och måste i samverkan med olika parter, inblandade aktörer, omgående ha en mycket effektivare arbetsmiljöpolitik. Detta fungerar inte. Och den mycket negativa dödsolycksstatistiken måste självklart brytas.

Tack för debatten!

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Tack, Saila Quicklund! Jag missförstods nog. Det jag sa var inte att jag inte har några egna tankar utan att jag litar på våra myndigheter och forskningen. Jag tror att det är väldigt viktigt att utgå från just det när vi sedan bestämmer vilka typer av åtgärder som är viktiga att vidta.

Ingen ska behöva dö på eller av jobbet. Jag har under debattens gång redovisat en del av de insatser regeringen har gjort och vad vi kan göra. Det jag verkligen hoppas på är att vi ska kunna få stöd för att utöka möjligheten för regionala skyddsombud att utföra ett viktigt arbete på arbetsplatser där det i dag saknas ett skyddsarbete. Det skulle öka tryggheten och säkerheten samt förhindra olyckor på våra arbetsplatser.

Slutligen vill jag tacka Saila Quicklund för en debatt om ett mycket viktigt ämne.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2019/20:38 Samarbete mellan svenska och norska särskilda insatsgrupper i krissituationer

Skrivelse

2019/20:39 Riksrevisionens rapport om grundsärskolans kunskapsuppdrag

EU-dokument

COM(2019) 580 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 1306/2013 vad gäller finansiell disciplin från och med budgetåret 2021 och förordning (EU) nr 1307/2013 vad gäller flexibilitet mellan pelare avseende kalenderåret 2020

Motioner

med anledning av prop. 2019/20:27 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan

2019/20:3424 av Håkan Svenneling m.fl. (V)

2019/20:3425 av Björn Söder m.fl. (SD)

2019/20:3426 av Joar Forssell m.fl. (L)

med anledning av prop. 2019/20:32 Skatt på avfallsförbränning

2019/20:3422 av Eric Westroth m.fl. (SD)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 8 november

2019/20:107 Slopande av överskottsmålet

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2019/20:108 Utfasning av burar inom äggindustrin

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2019/20:109 Förbifart Stockholm

av *Jessika Roswall* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:110 Arbetsmiljö och arbetsvillkor för Samhallanställda

av *Ali Esbati* (V)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2019/20:111 Utvecklingstid

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2019/20:112 Arbetsmiljö och psykisk ohälsa

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2019/20:113 Arvoden inom Sidas samarbetspartner

av *Ludvig Aspling* (SD)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2019/20:114 Minskade utsläpp av växthusgaser

av *Louise Meijer* (M)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

**2019/20:115 Förlängningen av A-Trains koncession för Arlanda-
banan**

av *Jens Holm* (V)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

den 11 november

2019/20:116 Svenska institutets webbplats sweden.se

av *Ludvig Aspling* (SD)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

**2019/20:117 Arbetsgivares skyldighet att upprätta en rehabiliterings-
plan**

av *Solveig Zander* (C)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

**2019/20:118 Bättre möjligheter att rekrytera både kvinnor och män
till officersyrket**

av *Alexandra Anstrell* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 8 november

2019/20:326 Influensan A H1N1 och ersättning vid läkemedelsskador

av *Clara Aranda* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:327 Elevhälsans roll i att möta elever med psykisk ohälsa

av *Clara Aranda* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2019/20:328 Ungerns krympande demokrati

av *Tina Acketoft* (L)
till statsrådet Hans Dahlgren (S)

2019/20:329 Familjeveckan

av *Linda Lindberg* (SD)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

**2019/20:330 Försäkringskassans långa handläggningstider för assi-
stansersättningen**

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:331 Intellectuell funktionsnedsättning och hedersrelaterat förtryck och våld

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:332 Händelseanalyser av dödligt våld i nära relationer

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:333 Kliniska tester på barn

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:334 Missbruk av samordningsnummer

av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2019/20:335 Svenska doktorander

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2019/20:336 Oredlighetsnämnden

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2019/20:337 Det nya reseavdraget

av *Eric Palmqvist* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2019/20:338 De nationella riktlinjerna för diabetesvård

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:339 En proposition om primärvården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:340 En myndighet för civilt försvar

av *Jörgen Berglund* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:341 Arbetsmiljön inom äldreomsorgen

av *Saila Quicklund* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2019/20:342 Stärkta relationer med Taiwan

av *Åsa Coenraads* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:343 Arlandarådet

av *Åsa Coenraads* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:344 Preskriptionstiden för sexualbrott mot barn

av *Adnan Dibrani* (S)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2019/20:345 Ratificering av ILO:s konvention nr 190

av *Cicie Weidby* (V)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2019/20:346 Taiwans deltagande i FN:s klimattoppmöte COP 25

av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

den 11 november

Prot. 2019/20:30
12 november

2019/20:347 Handläggningstid för vapenlicens

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2019/20:348 Elförsörjningen på Gotland

av *Lars Thomsson* (C)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2019/20:349 Återkommande förseningar i tågtrafiken

av *Lars Beckman* (M)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2019/20:350 Riktlinjer för migränvården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2019/20:351 Regeringens klimatpolitiska handlingsplan

av *Louise Meijer* (M)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

§ 17 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 8 november

2019/20:237 Plastskatten och metallåtervinning inom gruvindustrin

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.46.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 42 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Meddelande om frågestund	1
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	1
§ 6 Ärenden för bordläggning	2
§ 7 Svar på interpellation 2019/20:41 om barns idrottande och bullernivåer	2
Anf. 1 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	2
Anf. 2 MARIA STOCKHAUS (M)	3
Anf. 3 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	4
Anf. 4 MARIA STOCKHAUS (M)	5
Anf. 5 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	5
Anf. 6 MARIA STOCKHAUS (M)	6
Anf. 7 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	7
§ 8 Svar på interpellationerna 2019/20:82 och 84 om strandskydd	7
Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	7
Anf. 9 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	8
Anf. 10 KJELL JANSSON (M)	9
Anf. 11 LARS BECKMAN (M)	10
Anf. 12 STEN BERGHEDEN (M)	10
Anf. 13 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	11
Anf. 14 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	12
Anf. 15 KJELL JANSSON (M)	13
Anf. 16 LARS BECKMAN (M)	14
Anf. 17 STEN BERGHEDEN (M)	15
Anf. 18 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	15
Anf. 19 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	16
Anf. 20 KJELL JANSSON (M)	17
Anf. 21 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP)	17
§ 9 Svar på interpellation 2019/20:69 om krångliga regler för företag	18
Anf. 22 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	18
Anf. 23 DAVID JOSEFSSON (M)	18
Anf. 24 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	19
Anf. 25 DAVID JOSEFSSON (M)	20
Anf. 26 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	21
Anf. 27 DAVID JOSEFSSON (M)	22

Anf. 28 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	23	Prot. 2019/20:30
§ 10 Svar på interpellation 2019/20:105 om det statliga bolaget Metria	23	12 november -----
Anf. 29 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	23	
Anf. 30 LARS BECKMAN (M).....	24	
Anf. 31 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	25	
Anf. 32 LARS BECKMAN (M).....	26	
Anf. 33 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	26	
Anf. 34 LARS BECKMAN (M).....	27	
Anf. 35 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	27	
§ 11 Svar på interpellation 2019/20:63 om Kinastrategin och stödet till demokratisk utveckling i Hongkong	28	
Anf. 36 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	28	
Anf. 37 JOAR FORSSELL (L)	29	
Anf. 38 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	30	
Anf. 39 JOAR FORSSELL (L)	30	
Anf. 40 ANDRE VICE TALMANNEN.....	31	
Anf. 41 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	31	
Anf. 42 JOAR FORSSELL (L)	32	
Anf. 43 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	32	
Anf. 44 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	33	
§ 12 Svar på interpellation 2019/20:87 om en undersökningskommission för fallet Dawit Isaak	33	
Anf. 45 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	33	
Anf. 46 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	34	
Anf. 47 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	35	
Anf. 48 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	35	
Anf. 49 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	36	
Anf. 50 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	37	
Anf. 51 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	38	
§ 13 Svar på interpellation 2019/20:99 om dödsfall på jobbet	38	
Anf. 52 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	38	
Anf. 53 SAILA QUICKLUND (M)	39	
Anf. 54 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	40	
Anf. 55 SAILA QUICKLUND (M)	41	
Anf. 56 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	42	
Anf. 57 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	43	
Anf. 58 SAILA QUICKLUND (M)	43	
Anf. 59 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	43	
§ 14 Bordläggning	44	
§ 15 Anmälan om interpellationer	44	
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	45	
§ 17 Anmälan om skriftligt svar på fråga	47	
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.46.....	47	